

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

Könyvnyomdák Budapesten.

- I. kerület (Vár).
- M. kir. Államnyomda
Nándor-tér 1.
M. kir. tud. Egyetemi ny.
Iskola-tér 3.
- II. kerület (Viziváros).
- Bagó M. és Fia
Ponty-utca 4.
Goldberger Ignác
Fő-utca 23.
Helsler János
Várkeri-rakpart 1.
Hlauszky József
Bomba-ter 4.
Keller Dániel
Atilla-körút 63.
Müller K. (Münster K.)
Albrecht-út 3—5.
- III. kerület (Ó-Buda).
- Bartalits Imre
Remete-hegy.
Bichler I.
Kiskorona-utca 15.
Wimmer Márton
Szerfőző utca 10.
- IV. kerület (Belváros).
- Barcza József
Váci-utca 66.
Buschmann Ferencz
Koronaherceg-utca 8.
Franklin-Társulat magy.
Irod. Int. és könyvny.
Egyetem-utca 4. és
Vármege-utca 11—13.
Goszler Gyula
Aranykéz-utca 1.
Hunyadi Mátyás ny.
Zöldfa-utca 43.
Langer Ede és Fia
Zsibáros-utca 1.
Luszt Sándor
Váci-utca 44.
M. kir. posta- és táv. ny.
Főposta-épület.
Mercur kö- és könyvny.
Királyi Pál-utca 9.
Nagy Sándor
Papnövelde-utca 8.
Id. Poldini Ede és Társa
Irányi-utca 1.
Quittner József
Károly-körút, központi
városház.
Rótn József
Ujvilág-utca 6.
Singer Lipót
Károly-körút 24.
Súsz Dávid
Fővám-ter 5.
Székesfővárosi házi ny.
Központi városház.
Ullmann József
Régi posta-utca 4.
Várnai Fülöp
Régi posta-utca 3.
Victoria-nyomda
Váci-utca 37.
Wodianer F. és Fia
Sarkantyú-utca 3.
- V. kerület (Lipótváros).
- Bendiner A.
Arany János-utca 18.
Budapesti h. é. v. nyomd.
Lipót-körút 22.
Czettel és Deutach
Bálvány-utca 12.
Farkas Lajos és Jakab
Nádor-utca 19.
Hamburger és Birkholtz
Csáky-utca 13.
Hermes könyvny. r.-t.
Bláró Atzél-utca 2.
Hungária-könyvnyomda
Váci-körút 34.
Juhász és Haas
Tűdkő-utca 5.
Kállai Ármin
Bálvány-utca 18.
Kálmán M. és Társa
Vadász-utca 32.
Kantitz C. és Fia
Vadász-utca 26.
Károlyi György
Kálmán-utca 5.
ifj. Kellner Ernő
Csáky-utca 9.
Kertész József
Mária Valéria-utca 11.
Kollmann Fülöp
Arany János-utca 34.
Krausz Lajos
Váci-körút 20.
Krausz S. és T.
Zoltán-utca 11.
Légrády Testvérek
Váci-körút 78.
Lengyel Lipót
Vadász-utca 35 a.
Lőw Ede
Váci-körút 80.
Magyar Hírlap nyomd.
Hónvéd-utca 10.
Magyar Sajjtó könyvny.
Nádor-utca 74.
Márkus Samu
Báthory-utca 20.
M. k. postatakarékp. ny.
Hold-utca 4.
Pallas-irod. és nyomd. r.-t.
Kálmán-utca 2.
Pesti Könyvnyomda-
Részvénytársaság
Hold-utca 7.
Pesti Lloyd-társulat ny.
Dorottya-utca 14.
Pollák Elkán
Nagykorona-utca 21.
Pollák M. Miksa és Tsa
Akadémia-utca 15.
Schlesinger Vilmos
Bálvány-utca 26.
Thália-nyomda
Csáky-utca 2/b.
Vas Tivadar
Hónvéd-utca 12.
Vincze és Bartók
Bálvány-utca 15.
- VI. ker. (Terézváros).
- Baross-nyomda
Uj-utca 6.
- Beer E. és Társa
Aradi-utca 8.
Berkovits János
Teréz-körút 40—42.
Bróza Ottó
Váci-körút 17.
Ehrnstein Mór
Laudon-utca 4.
Engel S. Szigmond
Vörösmarty-utca 56.
Európa, irod. és ny. r.-t.
Ó-utca 12.
Fővárosi nyomda stb. r.-t.
Podmaniczky-utca 39.
Fried és Krakauer
Dalszínház-utca 10.
Friedmann Á.
Gyár-utca 54.
Fuchs Samu és Társa
Podmaniczky-utca 27.
Gergely Miksa
Váci-körút 19.
Glückselig M.
Hunyady-tér 7.
Goldschmedt Lipót
Révay-utca 6.
Gross és Grünhut
Gyár-utca 32.
Herrman Ignác
Szerecsen-utca 20.
Hornyánszky Viktor
ca. és kir. udv. könyvny.
Aradi-utca 14.
Kápolnai Adolf
Teréz-körút 5.
Kassino Jakab
Király-utca 26.
Kaufmann, Vojtitz és tsa
Vörösmarty-utca 52.
Korvin Testvérek
Révay-utca 14.
Kunosy Vilmos és Fia
Teréz-körút 38.
Löbl Dávid és Fia
Andrássy-út 19. és
Nagymező-utca 26.
Minerva ny. (tul. Gani Zs.)
Szerecsen-utca 7/9.
M. á. v. meneltjegy-ny.
Csengery-utca 33.
Magyar reklám-nyomda
Nagymező-utca 66.
Markovits és Garal
Lázár-utca 13.
Muskát Béla
Szondi-utca 4.
Neumayer Ede
Próféta-utca 7.
Orsz. közp. köza. ny. r.-t.
Váci-körút 61.
Pollacsek Mór
Dávid-utca 4.
Poporul Román nyomd.
Vörösmarty-utca 60/a.
Posner K. Lajos és Fia
Csengery-utca 31.
Radó Izor
Szerecsen-utca 13.
Radó és Rózsa
Ó-utca 2.
- Rigler József Ede r.-t.
Róza-utca 55.
Schmelcz Izidor
Izabella-utca 70.
Schmidl Sándor
Szerecsen-utca 6.
Spinner Illés
Dessewffy-utca 43.
Székely Viktor
Dávid-utca 4.
Vigyázó Tivadar
Váci-körút 39.
Wellez Béla
Uj-utca 37.
- VII. (Erzsébetváros).
- Ádám Herman
Dohány-utca 1.
Árpád kö- és könyvny.
Valero-utca 9.
Athenaeum Ir. ny. r.-t.
Kerepesi-út 54.
Bárd J.
Miksa-utca 17.
Bíró Albert
Klauzál-utca 35.
Deutsch József
Károly-körút 7.
Elek Lipót
Kertész-utca 37.
Erzsébetvárosi könyvny.
Dohány-utca 29.
Gallitzenstein H.
Dohány-utca 68.
Garal Mór
Károly-körút 3.
Gelléri és Székely
Kerepesi-út 34.
Gonda és Társa
Akadémia-utca 50.
Grünwald Ödön
Wesselényi-utca 4.
Hedvig S.
Dohány-utca 12.
Kellner Gerson
Csányi-utca 13.
Krammer és Erhardt
Csömör-út 28.
Löbl Mór
Király-utca 27.
Löblövitz Zalmond
Csömör-út 38.
Nagel István
Vörösmarty-utca 17.
Neuwald Illés
Dohány-utca 44.
Pannonia-nyomda
Rombach-utca 8.
Propper Leó
Erzsébet-körút 35.
Reich Ármin
Dohány-utca 84.
Roth és Krausz
Kertész-utca 23.
Rubin Izidor
Király-utca 15.
Spatz Henrik
Dohány-utca 55.
Spitzer Márk
Klauzál-utca 31.
- VIII. ker. (Józsefváros).
- Anglo-nyomda
Baross-utca 47.
Budapesti Hírlap nyomd.
Rökk Szilárd-utca 4.
Corvin-nyomda
Baross-utca 4.
Özv. Fried Ignác
József-utca 14.
Fritz Ármin
József-körút 9.
Hell I. Ede
Luther-utca 4.
Klein Vilmos
Kerepesi-út 73.
Kohn Simon
József-körút 10.
Kossuth Lajos-nyomda
Ujvási-utca 5.
Otthon-nyomda
Mária-utca 42.
Pázmáneum-nyomda
Mária-utca 11.
Révai és Salamon
Üllői-út 18.
Róza Kálmán és Neje
Szentkirályi utca 30.
Schulcz Adolf
Baross-utca 81.
Stephaneum ny.
Szentkirályi-utca 23a.
Szent Anna-nyomda
Baross-utca 66—68.
Szent László-nyomda
Rökk Szilárd-utca 28.
Wagner Ferencz
Futó-utca 44.
Weissenberg Ármin
József-körút 16.
- IX. ker. (Ferenczváros).
- Engelmann Mór
Vámház-körút 35.
Harsány Emil
Lónyay-utca 7.
Műszaki Ir. és ny. r. t.
Soroksári-utca 5.
Pátria-nyomda r.-t.
Üllői-út 25.
Szepszke Novosztli kny.
Lónyay-utca 12.
- X. kerület (Kőbánya).
- Első kőbányai könyvny.
Jászberényi-út 1.
Lőrinczi F.
Maglódi-út (Gyűjtő-fogház).
Merendik Károly
Liget-tér 4.

Csakis Gutenberg-gyűjtőt vegyünk! !! Öt százalék a szanatorium javára. !!

1826/27 025

Könyvnyomdák a vidéken.

- Abauj-Szántó**
Baksy Barna.
- Abauj-Szepl**
Tóth István.
- Abrudbánya**
Róth Ferencz.
- Ada**
Berger L.
- Aisó-Kubin**
Trnkóczy József.
- Aisó-Lendva**
Balkányi Ernő.
- Apatin**
Oasz Mátyás.
Szavadil József.
- Arad**
Aradi nyomda-részvény-
társaság.
Bloch H.
Elañ aradi amerikai gyors-
sajtó-nyomda (tul.: Kep-
pich Zsigmond).
Ób. kel. egyházmegyei ny.
Gyulai István.
Muskát Miksa.
Trlbuna Poporului r.-t.
nyomdája.
Réthy Lipót és Fia.
- Aranyos-Maróth**
»Dóczy«-nyomda (tulajd.:
Némédi László).
- Azód**
Magyar kir. javlító-intézet
nyomdája.
- Bács-Almás**
Vogl M.
- Bács-Kula**
Berkovits Márk.
- Bács-Szent-Tamás**
Oavanczky Szima.
- Bács-Topolya**
Wilheim Miksa.
- Baja**
Kazal J.
Kollár Antal és Fia.
Nánay Lajos.
Rajkovicz Károly.
- Balassa-Gyarmat**
Balassagyarmati könyv-
nyomda r. t. (v. b.)
Halyák István.
Darvai Armin.
Wertheimer Zsigmond.
- Balázsfalva**
Ób. kath. püspöki nyomda.
- Bánffy-Hunyad**
Ábrahám Mór.
- Barcs**
Skríbanek N.
- Bártfa**
Blayer M.
- Battonya**
Ruber István.
- Bazin**
Klein Alfréd.
- Békés**
Báró Drechsel Oéza.
- Békés-Csaba**
Corvina-ny. (Szihelazky J.)
Lepage Lajos
Povázsay testvérek.
- Belényes**
Süssmann Lázár.
- Beregáás**
Haladás-könyvnyomda
(tul.: Juhász Piroka)
Engel Jenő.
- Beztercze**
Baciu A.
Botschar Tivadar.
Csallner Károly.
- Beztercebánya**
Hungaria-ny. (tul. Sonnen-
feld Mór).
Machold F.
Ifj. Nádasy Gyula.
- Bicske**
Lederer Hermann.
- Bonyhád**
Raubitschek Izor
Weisz Jakab.
- Borosjenő**
Ungár J.
- Brezsnóbánya**
Kreislér J.
- Brassó**
Brassói Lapok nyomdája
(tul.: Trattner H. és tsal).
Clurcu és társa.
Óáhony és Társa.
Grünfeld Vilmos.
Óótt János Pia.
Herz és Társa.
Muresianu Aurél.
- Budafok (Promontor)**
Leopold és Klein
- Buziás**
Ullmann F.
- Csacza**
Braun Rezső
- Csáková**
Orádi Péter.
- Csáktornya**
Fischel Fülöp
- Cservenka**
Heinecz Lajos.
Welker Ádám.
- Csikszereida**
Öyörgyakab Márton
utóda: Dreznánd Viktor.
Szvhoda József.
- Caongrad**
Tizavidek nyomdája
(tulajd.: Silher Jánosné).
Weisz Márk.
- Caorna**
Kokas és Neumann.
- Csurgó**
Vágó Gyula.
- Czegléd**
Nagy Elek
Sebők Béla.
- Dárda.**
Frank Béla.
- Debreczen**
Adler Józsefné
Csokonai nyomda-rt.
Drohschar és Popovits.
Hoffmann és Kronovitz.
Horovitz Zsigmond.
Hungaria-nyomda.
Komáromi József.
László Albert.
Pongrácz Oéza.
Városi nyomda.
- Deés**
Bernát Nándor.
Doiner és Kiss.
Goldstein Jakab.
- Detta**
Heldenwanger és Ullmann.
- Déva**
Hirsch Adolf.
Kroll Gyula.
- Devecser**
Rosenberg Zsigmond.
- Dicső-Szent-Márton**
Hirsch Mór.
- Ditró**
Ditró és Szárhegy köz-
ség nyomdája.
- Dombóvár**
Dombóvári könyvnyomda
(tulajd.: Bruck Sándor).
- Dunaöbldvár**
Somló Manó.
- Duna-Szerdahely**
Adler Netti.
Goldstein Józsa.
- Eger**
Barosa-ny. (tul.: Paunz S.)
Egeri könyvny. részv.-társ.
Ereki lyceumi nyomda.
Lőw Samuel.
- Enying**
Polltzer Jenő.
- Eperjes**
Kósch Árpád.
Pannonia-ny. (tul.: Kahn M.)
- Érsekújvár**
Kohn Samu.
Pállinkás I. Oéza
Winter Zsigmond
- Erzsébetfalva**
Mártonfi L.
- Erzsébetváros**
Kotzauer D.
- Euztergom**
Buzárovits Ousztáv.
»Hunnia« könyvnyomda
(tul.: Oerenday József).
Lalszky János.
Táhor Adolf
- Ér-Mihályfalva**
Beck Adolf.
- Fehérgyarmat**
Mátyás Adolf.
Fehértemplom
Kuhn Péter.
Wunder Ousztáv.
Wunder Gyula.
- Felső-Eőr**
Schodisch Lajos.
- Felső-Vlászó**
Schiffmann H.
- Pertő-Nezelder**
Horváth P.
- Flume**
Battara P.
Chluzze & Co.
Jerouscheg O.
Mohovich Emíldo
Unió könyvnyomdai
műintézet (tulajdonos:
Hezyi Jenő).
- Fogaras**
Thierfeld Lipót.
- Galánta**
Első galánthalai könyvny.
(tul.: Neufeld Soma).
- Galgóc**
Szold Jakab.
Sterner Adolf.
- Gálazécs**
Berkovits R.
- Gyergyó-Szent-Miklós**
Létz János és Társa.
Sándory Mihály.
- Gyoma**
Kner Izidor.
- Gyöngyös**
Herzog Á. E.
Hevesmegyei Lapok ny.
Sima Dávid
- Gyömk**
Engel József.
- Győr**
Fischer István és F. utóda
Nitsmann József.
Oréfi Gyula és társa.
Öyörgyházm. könyvny.
Heckenast Öyörgy.
Láng Jenő.
Pannonia-könyvnyomda.
- Győr-Sziget**
Oross O. és társa
- Gyula**
Corvina-nyomda
Dobay János.
- Gyulafehérvár**
Schäser Ferencz
Püspöki lyc. nyomda
(hérló: Papp Öyörgy).
Vollt B.
- Hajdú-Böszörmény**
Szabó Ferenczné.
- Hajdú-Dorog**
Grünfeld Mózes
- Hajdú-Nánás**
Bartha Imre.
- Hajdú-Szoboszló**
Plón Gyula.
- Halas**
Kálisch Ignác.
Präger Ferencz.
- Halmi**
Friedmann Henrik.
- Hatvan**
Hoffmann M. L.
Kandera Ferencz.
- Hódmező-Vásárhely**
Hódmezővásárhelyi
nyomda és kiadó r.-t.
Lévai Fülöp.
Vásárhelyi Híradó ny.
Vásárhelyi és Vidéke ny.
Wesselényi Oéza.
- Hollcs**
Malovany József.
- Homonna**
Waller H. és Társa.
- Huszt**
Grinwald Jakab
Mermelstein Fülöp.
- Igló**
Schmidt József.
Tátra-könyvnyomda (tul.:
Stein Ignác).
- Ipolyás**
Neumann Jakab
Pollák Ignác.
- Jászberény**
Brúnauer Adolf és Társa.
Kubicza János.
- Jászapáti**
Galamb Zoltán.
- Kalocsa**
Jurcsó Antal.
Werner Ferencz.
- Kaposvár**
Oerő Zsigmond.
Hagelmann Károly.
Özv. Jancsovics Gyuláné.
Kéthelyi L. és Társa.
- Kapuvár**
Buxbaum József.
- Karánsebes**
Karánsebesi gör. kel. rom.
egyházmegye nyomdája.
Fleissig Lipót
- Karczag**
Szódi S.
- Kassa**
Bretner Mór.
Gutenbergy ny. (Lukács O.)
Koczányi Béla.
László Béla.
Vitéz Adolf.
Werler Károly.
- Kecskemét**
Első Kecskeméti Hirlap-
kiadó és Nyomda-Rész-
vénytársaság.
Pestmegyei Hirlap.
Steiner Mihály.
Sziládi László
Szappanos István.
Tóth László (tulajd.: Fekete
Mihály).
- Késmárk**
D. Altmann Dávid
Sauter Pál.
- Kezthely**
Farkas János.
Nádai Ignác.
Sujászky József.
- Kézdi-Vásárhely**
Ifj. Jancsó Mózes.
- Király-Helmecz**
Klein József.
- Klabér**
Haffl Kálmán
- Kis-Czell**
Letenyel Sándor.
Menyhárt Julia és fia
- Kis-Jenő**
Gallovcza Dezső
- Kis-Kőrös**
Kálisch Ignác.
- Kis-Kún-Félegyháza**
Feuer Illés.
Vesszősi József.
- Kis-Marton**
Dick Edge.
- Kis-Pest**
Fischhof Henrik
- Kisújszállás**
Szekeres József.
- Kis-Várda**
Berger Ignác.
Ifj. Klein Gyula.
- Kolozsvár**
Boskovics József.
Ellenzék nyomdája
(tul.: Magyar Mihály.)
Oámán János örököse.
Oomhos Ferencz.
Gutenbergy nyomda.
Magyar Polgár nyomdája.
(tul.: Ajtay K. Albert).
Polcz Albert.
Stief Jenő és Társa.
Zoháitz Ferencz.
- Komárom**
Frelsiinger Mór.
Hacker Richard.
Hungaria-nyomda
Schönwald Tivadar.
Spitzer Sándor.
Szénássy János
- Körmend**
Körmendi könyvnyomda-
részvénytársaság.
- Körmöcbánya**
Joerges A. özv. és Fia
Paxner és Biron.
- Kőszeg**
Feigl Frigyes.
Feigl Gyula.
- Kún-Szent-Márton**
Csanádly József.
- Kún-Szent-Miklós**
Özv. Bors Károlyné
- Léva**
Dukesz Lipót.
Nyitrai és Társa
Schultz Ignác.
- Lippa**
Zách József.
Zeitler Lajos.
- Liptó-Szent-Miklós**
Lőw Dezső.
Steler Izidor.
- Lőcse**
Reisz Tivadar József.
- Losonc**
Kármán-könyvnyomda
Losonczi Sándor.
Roth Simon.
- Lugos**
Szidon József.
Trautfellner Károly
Tipografia Hures.
Virányi János
Weisz és Sziklai
- Magyar-Övár**
Czéh Lajos.
- Makó**
Kovats Antal.
Neumann József.
- Malaczkza**
Wicsner Alfréd
- Marczall**
Mizsúr Ádám.
- Maros-Ludas**
Glück József.
- Máramaros-Sziget**
Blumenfeld és Dávid
Berger Miksa.
Sichermann Mór.
Vider és Rosenthal.
- Margitta**
Hungaria könyvnyomda
(tul.: Pollák Lajos).
- Maros-Vásárhely**
Adi Árpád.
Ev. ref. collegium-nyomda
(tul. Benkő László).
Grün Vilmos.
- Mátészalka**
Weisz Zsigmond.
- Medgyes**
Reissenberger O. A.
- Mezőkövesd**
Balázs Ferencz.
- Mezőtúr**
Braun J.
Oyikó Károly.
- Miava**
Haas Mór.
- Mindszent**
Weisz Ignác
- Miskolcz**
Boros Beno.
Forster, Klein és Ludwig.
Minerva ny. (tul.: Hirsch-
bein Adolf).
- Módos**
Stamberger Bernát.
Stamberger Lajos.
Sugár és Társa
Szelenyi és Társa.
- Módos**
Hoffmann Béla
Lustein Márkus
- Mohács**
Blandi János.
Rosenthal Márk és Fia.
- Moór**
Moóri könyvnyomda.
- Moson**
Grünfeld Ignác.
- Munkács**
Orász Testvérek.
Grünstein Mor.
Kahn és Friedl.
Kohn és Klein.
Kroó Hugó.
- Mura-Szombat**
Ujhazi Miksa
- Nagy-Atád**
Orünberger Anta.
- Nagy-Bánya**
Molnár Mihály
Nánasy István.
- Nagy-Bittae**
Spiegel Samu.

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ-
HIVATAL:

Budapest, V., Hold-utca 7.

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK
HIVATALOS KÖZLÖNYE

ELŐFIZETÉSI ÁR

Egész évre 4 kor., fél évre 2 kor.
Egyes szám ára 40 fillér.

HIVATALOS RÉSZ.

A Szakkör 1903. márczius havi programja.

Az 1., 8., 15. és 22-ére eső vasárnapon a kör helyiségei a tagok rendelkezésére állanak.

9-én (hétfőn) este fél 8 órakor *választmányi ülés* a körhelyiségben.

25-én (szerdán, ünnepnap) *szaktanulmányi kirándulás* a Kurzweil-féle festékgyárba.

29-én (vasárnap) d. e. 11 órakor *évi közgyűlés* a körhelyiségben.

Este fél 8 órakor *családi estély* a körhelyiségben.

MEGHIVÓ.

A Könyvnyomdászok Szakköre 1903. évi márczius hó 29-én, vasárnap délelőtt pontban 11 órakor, a körhelyiségben (Kerepesi-út 30 sz.) tartja meg

RENDES ÉVI KÖZGYŰLÉSÉT,

melyre a kör tagjai tisztelettel meghívotnak.

Napirend:

1. Titkári jelentés a Kör működéséről.
2. Az alapszabályok módosítása.
3. Pénztáros jelentése a Kör pénzbeli ügyeiről.
4. Három számvizsgáló választása.
5. Tisztviselők és a választmány újjáválasztása.
6. Netáni indítványok és kérdéstételek.

Budapesten, 1903. február hóban.

A választmány.

Alapszabályaink értelmében a közgyűlés határozatképességéhez a tagok egyharmadának jelenléte szükséges, kérjük tehát a Kör t. tagjait, hogy a közgyűlésen minél nagyobb számban jelenjenek meg.

Az alapszabályok 13 §-a értelmében indítványok a közgyűlés előtt nyolcz nappal nyújtandók be a választmányhoz; e szabály alól csak oly sürgős természetű indítványok képezhetnek kivételt, melyeknek sürgősségét a közgyűlés elismeri.

AZ ÉVKÖNYVRŐL.

Tagjaink rendes évi karácsonyi ajándéka, az idén csak újév után jutott a nyilvánosság elé, azaz a tagok kezeihez.

Remélem azonban s nem is fogok csalódní, hogy jövőre kétszeres szorgalom és buzgóság fog törekedni a mostani mulasztás pótlásán. Biztos garancia erre

a szerkesztő komoly törekvése, a munkatársak támogatása és a választmány okulásá a történetek felett.

Hanem lássuk magát az Évkönyvet!

Külsejének kissé nyomott s komor színezetet ad a sötét színű vászon, mivel nem eléggé érvényesíti sem a reányomott címet, sem pedig az azt körülövező igen szép, magyar stílusban tartott, szeczeszsiós motívumot. Czélszerűség szempontjából igen helyes dolog volt a modern vászonszínek zöldes alapját venni, hanem a szövegrész sokkal jobban érvényesült volna a mostani divatos *fehér* nyomással. Azonkívül szerény véleményem szerint a három sor (Magyar Nyomdászok Évkönyve) nagyon is össze van szoritva. Az alsó három sort sem esik jól látni. Egy sorba vagy legfeljebb két sorba szedve inkább olvashatóbb és egyöntetűbb képet lehetne vele alkotni.

Szerintem a teljes cím: Könyvnyomdászok Szakköre; nem helyes tehát a Szakköre szót nagyobból venni s ha már sorkitöltőt használunk — hogy a sorok csoportos egyformaságot nyerjenek — joggal lehetne azt a felső sorokhoz is kivánni, hol a „magyar“ szó rövidebb mint az alatta levő két sor; ugyanaz áll a lenti „kiadja“ szóra is. Igaz, hogy a szeczeszsiós irányban nincsenek merev szabályok s mindezen kérdések — bár aprólékosságoknak látszanak is — bő anyagot képezhetnek mesterszedőink és szakíróinknak feldolgozás és vita tárgyául.

Az Évkönyv *belső* címlapja a mult évinél sokkal jobb és nyugodt egyformaságával komolyan és mégis kellemesen hat az olvasóra. Legyen szabad azonban egy észrevételt megkoczkáztatni, t. i., hogy az 1903 évszámhoz igen közel esik a Tizennyolczadik évfolyam sora. Azonkívül — ismerve a szerkesztő szerénységét — ajánlottam volna, hogy nevét szintén abból a betűből szedesse, a miből a Kiadja stb. van. Így még stilszerűbb lett volna a címlap. Az alsó két sor (kelet és nyomda neve) is kissé nagy, egy-egy fokkal kisebb jobb festene; nem lenne ugyan tele sor, de nem is okvetlenül szükséges az oldal (kolumna) szélességét sorokkal lezárni, különösen címlapnál.

Az Évkönyv többi részén meglátszik a haladás és finomult izlés. Egyszerű és mégis vonzó!

A milyen egyszerű és finom a Tartalom, Naptári rész, olyan méltóságteljesen sorakoznak egymás

mellé a jobbnál-jobb, tanulságosnál tanulságosabb szakcikkek, a melyekben minden író nemcsak saját egyéni tudását tolmácsolja, hanem az életben merítetteteket is oktatólag adja elő, bizonyosságul annak, hogy szakirodalmunk nem szegény, csak meríteni kell belőle, öntözni és ápolni azt a nemes ősfát, melyet még Gutenberg ősapánk ültetett el: *a szakma iránti szeretetet és annak fejlesztését!*

Mintegy megnyitól *Novák László* igen érdekes, tanulságos és sok tapasztalatra valló szakcikke: „Egy és más a betűről” kezdi meg a sort. Sokat hallottunk és olvastunk már pl. Morrisról, Jessenről vagy Eckmannról, de az ő alapos, szakszerű és még sem száraz témáit: könyv nélkül szeretné az ember tudni szóról-szóra. *Bujnovszky Rezső* „A hirdetések-ről általában” című cikkében — sajnos — igazat mond, hogy: „sok hasznos tudnivalóval foglalkoznak, de legkevesebbet a gyakorlatban oly sokszor előforduló hirdetés-szedéssel”. Ha szaktársaink közül legalább azok, a kik hirdetéseket csak néha is szednek, tanulságul vennék az e cikkben foglaltakat: szakmánk fattyúhajtásai sok helyen elpusztulnának. A szerkesztő, *Pavlovszky J. Alajos* „A magyar stíl fejlesztéséről” című cikke úgyszólván koronája az idei évkönyvnek. Hogyan, hát létezik magyar stíl? Még pedig ilyen gazdag motivumokban? A forrás megvan, csakhogy nem akadt még eddig, a ki kihasználta volna, különösen a *díszítmények* előállítása terén! Az, a mi eddig előállított, nem igen közelíti meg azon gyönyörű motivumokat, a melyeket a Huszka-féle ornamenteken látunk s hozzá még szecsessziós irányban tartva! Szinte megbotránkózunk azon nemtörődömségen, a melyet ezen kincsek kihasználásával szemben az illetékes tényezők tanúsítanak. Úgy járunk majd vele, mint a finom szűz dohánnyal: kiviszik külföldre s onnan fogjuk beszerezni, mint *különlegességet* jó drágán megfizetve! *Löwy Salamon* „Mesterszedések ma és a közelmúltban”, *Uitz Kornél* „A művek tördeléséről” közölnek jó cikkeket. Hasznos volt „A gázfűtés a tömöntőműhelyekben” való cikk közlése, mert ezáltal nem szoríttatnak fiatalabb szaktársaink idegen nyelvű könyvek okvetlen beszerzésére, *Heller Ignác* „Gyakorlati tapasztalatok” című cikke úgyszólván kézikönyv — zsebkiadásban, *Horváth Alajos* „Az autotípiák háromszinnyomásáról” című cikkének igen sok gépmester-szaktársunk nagy hasznát veheti. *Anton Gyula* „A hangjegyszedésről”, *Radnai Mihály* „A vaskollégá”-ról közölnek tanulságos ismertetéseket.

A társadalmi dolgozatok rovatát *Marczevicz Lajos* „Művelődjünk”, *Schwartz Adolf* „Védekezés a gümőkór ellen”, *Augenfeld M. Miksa* „Önállóság a munkában”, *Román Antal* „Szakismereteink és szakirodalmunk”, *Goldfinger Mór* „A korrektor” címmel töltik ki.

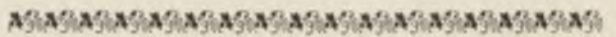
Szakirodalmunk fáradhatatlan történetbuvára, *Firtinger Károly* „A könyvnyomtatás őskorából” címmel a tőle megszokott vonzó érdekességgel közöl történelmi dolgozatot.

Különféle közlemények, Közhasznu rész, Hirdetések zárják be a gazdag és úgy szakmabeli, mint irodalmi tekintetben kiváló évkönyvet, melyet úgy a szedő, mint gépmester és öntő lekötött figyelemmel olvashat.

Végül még megemlíteni kívánom a csinos és magyar stílű oldalfel-élczeket, a cikk-czimek a tavalyinál tetszetősebb alkalmazását, valamint a cikkek elkülönítésére használt vaskos körzetek helyett a vékonyabb elválasztást.*

Úgy a műmellékletek, mint a hirdetések bő anyagul szolgálnak a tanulásra. Kívánatos, hogy Évkönyvünk nem a könyvszekrényben, hanem minél többször a kézben legyen s művelődésünkre, tudásunk és szakismereteink gyarapítására s fejlesztésére szolgáljon.

Stalla Márton.

ILLUSZTRÁCIÓS MŰVEK TÖRDELÉSE ÉS NYOMÁSA.

— Az Ács Mihály-alapból díjazott pályanyertes cikk. —

(Folytatás és vége.)

Mikor egy oldalon több ábra elhelyezéséről van szó, akkor azok — tekintettel a már előzőleg említett azon célra, hogy elhelyezésük úgy történjék, hogy a szöveg könnyű olvashatóságát ne gátolják, — lehetőleg elszórtan helyezendők el. Kivételt képez azon eset, ha két vagy több ábra összehasonlítás miatt van alkalmazva, ez esetben lehetőleg egymás közelébe helyezendők el.

Ilyen ábracsoportosításokra a mai modern irány nagymérvű szabadsága és az illusztrációk sokoldalúsága mellett tanácsot adni, vagy szabályt felállítani lehetetlen. Útmutatásul csak annyi szolgáljon, hogy páros ábrák összenézzenek; hogy közvetlen a holt vagy élő kolumnafej után ábra ne következzen, hanem legalább négy-öt sor legyen az ábra fölött, ugyanúgy alul is. Kivételt képeznek azon ábrák, melyek természetüknél vagy rajzuknál fogva a szöveg szélén vagy sarkain való alkalmazást teszik szükségessé (11. és 12. ábra). Mérvadó még az is, hogy több ábrának egy oldalon való alkalmazásánál ne legyen mind a középre, jobb vagy baloldalra zárva, hanem vegyesen, mert így a szemnek sokkal tetszetősebb.

Még az ilyen ábracsoportosításoknál is megtartandó azon szabály, hogy felül kevesebb sor legyen mint alul, hozzáfűzve még azt, hogy az ábracso-

* Mivel az elvlasztó vonalakra nézve szakkérdést nyújtottam be nem tartom helyénvalónak most ezzel bővebben foglalkozni.

portok közt okvetlen — a helynek megfelelően — néhány telt sor alkalmazandó.

Hasábolt szedéseknél az ábra alkalmazásakor tekintetbe veendő a hasábok folytatódása, de teljes szélességű szedésnél sem szabad az ábrákat vagy sorokat úgy elhelyezni, hogy a szöveg olvasásának folytonosságában a legkisebb kétség vagy nehézség merülne fel.

Okvetlen úgy helyezendőek el az ábrák, hogy mindenkor csakis a szöveg egyik oldalára nyomattassanak (schöndruck), mert az ábrák erősebb nyomást és több festéket igényelvén, a papír áttetszőségénél fogva az egymásra nyomott ábrák zavarólag hatnak.

Sok helyt szokásban van, hogy az ábrák külön nyomattatnak, czélszerű ez nemcsak a most említett okból, hanem a könnyebb és szebb nyomás elérhetővé végett is, a mit később fogunk ismertetni.

Természetes dolog az, hogy ha olyan ábrát kapunk, mely a könyvnek nemcsak oldalánál, hanem papírjánál is nagyobb, ez az iv közepén, pl. 16-od rétnél a 8—9. oldalon helyezendőek el, mert máshelyt nyomni alig lehet, ha csak mint külön melléklet nem lesz a könyvnek illető helyére beragasztva.

Illusztrációs munkáknál befejezésül rendszerint az egyes fejezetekhez is a szöveg értelmének megfelelő, művészi kezekből származó záródíszek — „Cul de Lampe“-nak nevezve — készülnek. De ha „Cul de Lampe“ nem is áll a tördelő rendelkezésére, akkor is lehetőleg valami alkalmas díszítő ábrával (vignette) vagy körzettel igyekezzék a fejezetnek művészi befejezést adni.

A régi irányban a záródísz a szöveget mintegy csúcsban fejezte be (13. ábra). A mai modern irányban a már sokszor vázolt négyszögesítésre való törekvésnek — azaz, hogy a kezdő és végző oldalak szintúgy mint az egész oldalak, tömör négyszöget képezzenek — ebben is mutatkozni kell, miért is, ha csak lehetséges, azaz, hogy ha az alkalmazandó záródísz rajza ezt megengedi, mindig az oldal biztosító sort (anschlag) megelőző utolsó sorát képezze (14. ábra). A nagy üresség, a mely az esetben támad, hogy a befejező oldalon kevés a szövegsor, nem akadály, azon szintén már többször említett okból, hogy a modern irány szereti a nagy ürességeket. Igen czélszerű egyazon körzetaraboknak egész sort betöltő hasonló alkalmazása is (15. ábra).

Ezek volnának az illusztrációs mű tördelőjének dolgai. Ha a már fennebb ismertetett és még majd megemlítendő czélből az ábrák nem nyomtatnának

együtt a szövegrészszel, a levont és úgy házilag, mint a szerzőtől már kijavított szedésből kiveszi az ábrákat, pontosan kitölti helyüket és — mint a több-

13. ábra. Záródísz a régi irányban.

szinű nyomásnál szokásos — az ábrákat a megfelelő helyre pontosan kizárva, még egy nyomóformát készít.

Illusztrációs műnek tekintendőek még a kereskedelmi és egyéb e nemű illusztrált árjegyzékek is, de ez e kereten messze kívül esik, közelebb állván a mesterszedéshez, mennyiben úgyis mindenik oldalról külön vázlat készítendő.

Illusztrált folyóiratok, tudományos és egyéb művek tördelése a fennebb ismertetekkel teljesen azonos.

III.

Zárólemezzen van a nyomtatandó illusztrált mű első formája, az egyengetendő — nem csekély számú ábrakkal: a gépmester tudásának próbaköve.

Bizony próbakő, mert az illusztrációk nyomása — legyen az bármely úton nyert ábra — nagy gyakorlatot, türelmet és tudást igényel.

Mig a szedőnek teljesen mindegy, hogy bármely eljárással nyert ábrát helyez el a szedésben, addig a gépmesternek egyikkel több, másikkal kevesebb dolga van. Aránylag legkönnyebb a fametszetekről galvanoplasztikai úton nyert ábrák nyomása, azután a sorrendben a fametszet következik, végül legnehezebb a kisebb-nagyobb szemcsékből (raszter) álló autotípiák egyengetése és nyomása.

Magának a többkevesébe ábrakkal telt formának megzárása is

12. ábra. Sarakra alkalmazott ábra.

11. ábra. Oldalt alkalmazott ábra.

több gondot igényel más formáknál, mert felületes zárásnál az örökös piszkolódással igen sok kellemtelenségnek teszszük ki magunkat.

A gép festékező részei, mint feladó hengerek, festék-dörzsölők, festékvályú stb. — különösen autotipiáknál — gondosan és legpedánsabban megtisztítandók. Más, mint az úgynevezett illusztrációs festéket megkísérelni, csak felesleges festékpazarlás, idővesztés. E festékek a gyárak által már e célra szükségelt keménységben, finomságuk szerinti kellő feketeségben és az eredményre nagyon előnyös fényvel gyártatnak.

A jól kipróbált és jónak elismert festék az illusztrációk nyomásánál nagyon fontos.

Igen célszerű és a nyomás nagymérvű könnyítése az, ha az illusztráció külön és a szöveg is külön nyomatik. Magára a nyomás végeredményére is nagy hatással van ez, mennyiben az illusztrációknál így sokkal szebb és jobb képet kapunk, de igen hasznos a gépre is, mennyiben a nagyon különböző erőt igénylő szöveg- és illusztrációnyomással a gép nem terheltetik túl.

A bezárt formában az első munka az ábráknak betűmagasságra való pontos aláírása, a mi célszerűen kemény kartonlapokkal történik. Az esetben, ha az ábra külön formáról lesz nyomva, igen célszerű a stereotip-lemezek nyomtatásánál ismert vastalpakról nyomni. Ez is a nyomás nagymérvű könnyítése, mert a vastalpak — ellentétben a falappal — nem ruganyosak.

Ezen most említett betűmagasságra való kiegészítés időkimélés céljából ugyan jóval előbb, az ábráknak még a szedésben való elhelyezése előtt is elkészíthető, mégis a zárólemezben utólag megvizsgálendő, hogy megfelelően készült-e ez a munka.

Ugyancsak előre készítendő minden ábráról vékony, nem túlságosan kemény, simított papírra négy-

öt tiszta levonat a végett, hogy a gépmester esetleges üres idejében az ábrák egyengetését előre megkezdhesse.

Magára a nyomó-hengerre (cilinder) minden ábrás forma előtt új, a rendesnél valamivel keményebb és erősebb huzatot (kaschirung) készítettünk.

szöveg.

15. ábra. Modern körzetből alakított záródsz.

Ha már minden előzetes munka a legnagyobb óvatossággal rendesen elkészült, a formát gépbe helyezük és arról első levonatot veszünk.

Az ábrák első lenyomata — különösen autotipiáknál — még nem mutatja azt a lágytságot, azt a plasztikai hatást, a mire az ábrázoló művész törekedett; az alakok perspektívája hamis, elmosódottak, gyengék, a sötétebb részek foltosak; autotipiáknál a szemcsék durvák, piszkosak, az ábrát csak gyengén mutatják. A gépmester dolga ezen hibákon egyengetés által segíteni (16. ábra).

Az egyengetés első része abból áll, hogy a fennebb említett négy-öt levonat egyikét — még pedig minden ábráról külön — az egyengető iv alapjául veszszük. A többi levonatokból kivágjuk a sötétebb részeket és pedig az árnyalat tónusához képest a legsötétebb részeket négyszer és így a kép különböző árnyalatainak megfelelően, háromszor, kétszer, egyszer és ezeket a kivágásokat az egyengető ivnek meghagyott teljes ábra-levonat azonos helyén felragasztjuk. Az így felragasztott levonatok a világosság felé tartva, a nyomandó illusztrációnak mintegy árnyképét adják.

Tán felesleges megemlíteni, hogy ezen munka úgy a kivágásnál, mint az egyes részek felragasztásánál a legnagyobb figyelmet és a legnagyobb pontosságot igényli. A legkisebb eltérés nemcsak meddővé teszi a gépmester munkáját, hanem a kívánteredménynek éppen az ellenkezőjét adja.

Ez az eljárás az úgynevezett erő-egyengetés (kraftzurichtung).

Magánál a tulajdonképeni

14. ábra. Modern és alkalmas záródsz.

nyomásnál ezt az előegyengetés előzi meg. Ugyanis a nyomóhengerre történt levonatra az erő-egyengetés felragasztatván, az ábrák háttérének világosabb részei kivágatnak; az elfutó részek, a szélek, az erősebb nyomás elkerülése végett a szükséghez mérten kivágjuk.

Az erő-egyengetés felragasztásánál szintén nagyon fontos, hogy az a megillető helynek pontosan azon részére jusson, mert nem kellően pontos felragasztásnál egész munkánk kárba vesz.

Ha a szöveg az ábrával együtt lesz nyomva, mindenkor előbb a sokkal több időt és figyelmet igénylő ábra egyengetendő.

Az ábrák mindenkor a rendesnél jóval erősebb nyomást igényelnek, miért is csakis erős szerkezetű gépen lehet pozitív eredményt elérni. De nemcsak

a) egyengetés nélkül.

b) egyengetve.

16. ábra.

a gép, festék, hanem a papír is nagy szerepet játszik az illusztrációk nyomásánál; csakis erősen simított papíron lehetett ábrát szépen nyomni.

Az elő-egyengetés befejeztével — a szöveges résznél ennek egyengetése után — eddigi munkánk ellenőrzéseül levonatot készítünk magunknak, melyen azt behatóan megvizsgáljuk. Minden esetleges hiányokat pótoljuk és a továbbiakban úgy járunk el, mint egyéb nyomandók egyengetésénél.

A tulajdonképeni illusztráció nyomás a fennebbieket szerint tehát három részre oszlik: az erő-egyengetésre, az elő- (első) és az utó-egyengetésre. Minden gépmesternél más-más szokás van; van ki megelégszik a két iven való egyengetéssel, de van olyan, a ki harmadik sorban is egyenget. Szerintünk ez az egyengetendő forma természetétől függ. Ha van is minden gépmesternek szokásokon, tapasztalatokon alapuló némi eltérése, végeredményében minden eljárás egy.

Újabbban a kivágással és erő-egyengetéssel járó babramunkát mehanikai úton, különféle eljárásokkal próbálják könnyíteni és úgy a kísérletezők, mint a már bejelentett és engedélyezett szabadalmak száma nem csekély, ámbár a gyakorlati életben egyik sem

mutat fel nagyobb eredményt, egyik sem tett eddig nagyobb mérvű elterjedésre szert.

Ilyen eljárást kétféle alapelméleten alapulót ismerünk. Egyik az, midőn az erő-egyengetés fotomechanikai úton lesz a rendesnél jóval mélyebbre maratva az ugyanazon képről történt fölvételről és az így nyert lemez az ábra lemezének alsó részéhez forrasztva és sajtoltva, illetéknép a sötétebb részek jobban kidomborodván; ezt az alapelméletet többen vették át a feltalálók közül, úgyszintén ama eljárást is, hogy az egyengetés az ábra negatívjáról fényérzékeny ruganyos anyagba — pl. preparált zselatinba vagy cellulozeba stb. — lesz másolva és maratva. Ismétlem, hogy ezen eljárások egyike sincs még kipróbálva és ha egyike-másika némely helyt tán használatos is, tökéletes volta vagy előnye szemben a kézi egyengetéssel, nagyon kétséges.

Megindítás előtt még a festékvályú csavarjai, a festékdörzsölő és felhordó-hengerek járása kellőképen szabályozandók.

A már megindított illusztrációs mű nyomás közben továbbra is mindvégig a gépmester osztatlan, legéberebb figyelmét igényli nemcsak a boszantó piszkolódás elkerülése, hanem a festékezés és nyomás egyenletessége miatt is.

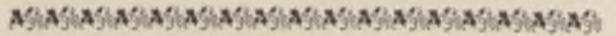
A már megnyomott ivenk gondosan szétrakandók, mert a jóval vastagabb festékréteggel nyomott ábra könnyen lehúzódik.

* * *

Ezekben véltem és igyekeztem az illusztrációs mű tördelőjére és nyomójára váró feladatokat megismertetni. Azon igyekeztem, hogy ezeknek munkakörét, munkájuk fontosságát azokkal is megismeressem, kik ilyen mű munkával még nem foglalkoztak.

Célom és elvem az volt, hogy ne csináljunk tudásunkból monopóliumot, hanem legyen az közkinccs.

Augenfeld M. Miksa.

LÖCSE VÁROSA KÖNYVNYOMTATÓI.

Kedves meglepetés ért bennünket, midőn a véletlen kezünkbe játszotta a Szepesi Lapok mult évi 51-ik számát, melynek tárczarovata alatt *Hajnóczy Iván* a lőcsei régi nyomdászatról tárgyaló dolgozatának első részét találtuk. Nevezett lap szerkesztősége volt szives aztán kértünkre a dolgozat többi folytatásait hozó számokat megküldeni, a melyek olvasása nekünk nagy élvezetet nyújtott. Meggyőződünk ugyanis, hogy a történeti nevezetességű Lőcse városának szintoly nagyfontosságú könyvnyomtatása végre megtalálta érdemes felderítőjét s hogy van reményünk, hogy művészetünk hazai fényes multja újra gazdagodni fog egy értékes fejezettel, melyhez a jelen dolgozat csak a vázlatot képezi, mert szerző szavai

szerint „egy nagyobb tanulmány előfutója ez a kis dolgozat“.

De ebben a rövid vázlatban is az érdekes adatok oly sokaságát találjuk, hogy nem mulaszthatjuk el annak közlésével a történelmünk iránt érdeklődők tágasabb körét is figyelmessé tenni s a dolgozatnak némely hiányosságait szerény tehetségünk szerint gyűjtött adatokkal pótolni.

Szerző elsőben is általános áttekintést nyújt a könyvnyomtatásnak hazánkban történt meghonosításáról s aztán a következőkben adja elő a lőcsei könyvnyomdászat historikumát:

A lőcsei könyvnyomda alapításának évét nem ismerjük pontosan. Létező lőcsei nyomtatványaink vannak már 1604-ből és 1611-ből. Szabó Károly Régi Magyar Könyvtárában így ismerteti őket:

1. „Rimai János és Balassa Bálint versei. Lőcse, 1604. 129.“ Hihetleg első, ma egy példányban sem ismert kiadás. Léteztéről báró Radvánszky Blának hoztam 1876. április 7-én intézett leveléből értesültem, kinek tudósítása „Radvánszky László könyvtárának 1750-ben készült katalogusában előfordul: Rimay és Balassa versei Lőcsén, 1604. 129. sz. alatt volt akkor Radványban a könyvtárban, jelenleg azonban még nem sikerült felfedeznem.“ Vajjon az itt idézett katalogusban az évszám (1604) nem tévedésből áll-e 1704. helyett, mert Lőcsén 1704-ben 129 csakugyan megjelentek „Balassa és Rimai Istenes Énekei“, el nem határozhatom.

2. Jesuitographia. Hoc est: Brevis Descriptio Sectae Jesuiticae. (Fametszet.) Anno MDCXI. 4°. A 1—4 sztlan levél. Latin versek. A címlapon és a nyomtatvány végén álló fametszet után a lőcsei nyomda termékének tartom. Megvan a nagyszebeni ev. gimnázium könyvtárában.

Fölvetve a kérdést: elfogadhatjuk-e ezeket lőcsei nyomtatványoknak? az elsónél e kérdésre tagadón kell felelnünk. Tekintetbe véve ugyanis azt, hogy Szabó Károly Régi Magyar Könyvtára I. kötetének 1879-ben megjelenése után jóformán az összes nevezetesebb magyarországi könyvtárakat átkutatták (a minek különben vagy 400 adalék lett az eredménye), s mindamellett e könyvek sem a radványi könyvtárban, sem máshol nem akadtak egyetlen példányára sem; tekintetbe véve továbbá azt is, hogy az ily kézírásos címjegyzékekben iráshibát fölös számmal találunk (lehetett különben a példány sérült is, úgy hogy a radványi jegyzék összeállítója az évszámot csak gondolta 1604-nek), az itt előforduló 1604-es évszámot iráshibának vagy másnemű tévedésnek kell tartanunk: más szóval a jelzett nyomtatvány nem létezik.

A mi a második nyomtatványt illeti, erre nézve véleményünk az, hogy ezt lőcsei nyomtatványnak elfogadhatjuk. A leírásban is említett fametszetek (rendesen a könyvnyomda, vagy a könyvnyomtató jelvényei) ugyanis olyan jellemzők az egyes könyvnyomdákra nézve, hogy csaknem biztos útmutatói a könyvbuvárnak oly esetben, ha a nyomtatás helye a címlapon fölemlítve nincsen.

E szerint tehát az első ismeretes lőcsei nyomtatvány 1611-ből való, vagyis a könyvnyomda alapítását is az 1611., vagy az előtte való 1610. évre kell tennünk. Megalapítója *Klősz Jakab* bártfai könyvnyomtató volt. 1598-ban vette át a Guttgesell Dávid alapította bártfai könyvnyomdát s 1657-ig volt az ő, vagy örökösei birtokában. Keze alatt a bártfai könyvnyomda az ország elsőrangú könyvnyomdájának sorába emelkedett. Széleskörű munkásságának még jobban kiterjesztése végett alapította valószínűleg a lőcsei könyvnyomdát, mely bártfai főműhelyé-

nek fiókja volt. Ez meglátszik a könyvnyomda működésén is, mert hét évi működésének eredményeként összesen csak öt, egy magyar és négy latin termékét ismerjük. Az egyetlen nevezetes ezek közül a Zólyomi Boldizsár „Manuale azaz kézben hordozó könyvecske“ című protestáns imakönyve.

1617-ben *Schultz Dániel*, valószínűleg Klősz tanítványa, vette át mesterétől a lőcsei könyvnyomdát, mely az ő keze alatt is hét évig működött. A könyvnyomda azonban ekkor sem jutott nagyobb virágzásra, a minek oka egyfelől az anyagi eszközök hiányában, másfelől abban keresendő, hogy Schultz nagyobb városba igyekezett jutni, a hol működése jobban biztosítható lehetett. S csakugyan 1624-ben lőcsei nyomdáját eladva, Kassán állított fel kisebb könyvnyomdát, mely azonban a következő évben Schultz halála miatt megszünt. Lőcsei könyvnyomdájának összesen 16,9 latin és 7 német termékét ismerjük, melyek legnagyobbbrészt imádságos könyvek, vallási elmélkedések és halotti bucsuzatok.

Schultztól 1624-ben *Breuer* (saját írása szerint: Brewer) *Lőrincz* vette át a lőcsei könyvnyomdát s az ő és fia működése alatt, majdnem egy századon keresztül, a lőcsei könyvnyomda valódi aranykorát élte.

Maga a Breuer család a szepesi kiváló polgárcsaládok egyike. A családnak egyik ága nemességet is kapott. „Egyike azon családoknak, kik elsőkövettek Luther hitvallását hazánkban.“ A család eredeti lakóhelye Gölniczbánya volt, a hol tagjai különösen bányászattal foglalkoztak; azonban a szellemi műveltség terjesztése iránt mindig nagy hajlandósággal viselkedtek. Így találunk tagjaik között az alább méltatandó könyvnyomókön kívül, még a lőcsei könyvnyomda felállításá előtt, könyvkereskedőt is.

A család egyik tagja, *Lőrincz*, már ifjúkorában a lőcsei Schultz-féle könyvnyomdába lépett s itt a könyvnyomtatás mesterségét elsajátítván, 1624-ben maga vette át a könyvnyomdát s oly magas színvonalra emelte, hogy az ő és fia „nyomdáját csin tekintetében a németek és hollandok még csak meg sem közelítették“. Nagy szó, különösen abban a korban, midőn a hollandi könyvnyomók legelső számba mentek. A lőcsei könyvnyomda nagy föllendülésének jele különben az is, hogy számára Lőcse városa már 1613-ban papírmalmot állított föl Szepes-Tepliczen, mely Spielenberger Sámuel lőcsei városi orvos vezetése alatt állott. Vízjegye Lőcse város címere volt: hármashalomból kiemelkedő kettős kereszt, melyre kétfelől oroszlánok ágaskodnak; fölötté kilencz ágú korona. Termékei semmivel sem voltak silányabbak a külföldi gyártmányoknál.

Lőrincz mester minden törekvése arra irányult, hogy meglehetősen tökéletlen állapotban átvett könyvnyomdáját minél inkább tökéletesítse. E végett könyvnyomdáját nagy költséggel új, Hollandból szerzett betűkészlettel szerelte föl; különösen görög betűkkel, a mi abban a korban a sok teológiai nyomtatvány miatt nagyfontosságú volt. Első görög nyomásával már 1639-ben találkozunk az *Evangelia et Epistolae* című könyvben, mely latin és görög szövegű.

Az új fölszerelésű könyvnyomda most igen nagy kiterjedésű működést kezdett és az azelőtt oly nevezetes bártfainak hanyatlása következtében majdnem egy századon át a Felsővidék első könyvnyomdája volt. Ter-

mékeinek feltűnő nagy száma is erre vall. Breuer Lőrincz 40 évi működésének idejéből ma 272 nyomtatványt ismerünk. Ezek nyelv szerint a következően oszlanak meg: 151 latin, 87 magyar, 25 német, 7 tót, 2 görög. Az első, a mi itt szembeötlő, az, hogy a latin nyelvű nyomtatványok száma majdnem kétszer annyi, mint a magyar. Azt azonban figyelembe véve, hogy akkoriban a tudományos nyelv latin volt s hogy a magyar nyelvű nyomtatványok majdnem mind terjedelmes könyvek, míg a latinoknak túlnyomó többsége csak néhány levélre terjedő lakodalmi köszöntő, vagy halotti bucsuztató: megnyugodhatunk abban, hogy a magyar nyelv és szellemi termékei nem szorultak háttérbe az idegenek mellett.

A mi Breuer Lőrincz könyvnyomdájának szellemét leginkább jellemzi, az a nagy vallási türelmesség. A protestáns tulajdonos könyvnyomdájának hittudományi termékei között találunk épúgy katolikus, mint lutheránus és református szellemben írt könyveket. S ez nagyfontosságú és jellemző arra a korra, mikor a vallásharc karddal, tollal a legelkeseredettebben folyt.

Breuer Lőrincz halála után 1664-ben fia *Sámuel* vette át a már nagyhirű könyvnyomdát. Atyja nyomdokain haladva, öcsésével, *Breuer János* orvossal, tovább fejlesztette könyvnyomdáját, új betűkkel is fölszerelte s a virágzás oly magas fokára emelte, hogy valamennyi löcsei könyvnyomtató közt őt kell a legkiválóbbnak tartanunk. 35 évi működésének eredményeként 386 nyomtatványt ismerjük; nyelv szerint: 194 latint, 131 magyart, 45 németet és 16 tótot.

Breuer Sámuel vezetése alatt volt a löcsei könyvnyomda virágzásának tetőpontján. Hogy mily magas fokra emelte ő a löcsei könyvnyomdát, arra nézve csak egy példát említünk. A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában van egy 64° német nyelvű Luther kátéja, mely *Breuer Sámuel* műhelyéből került ki. Ez igénytelen könyvecske a könyvnyomtatás technikájának oly magas fokára vall, mely nemcsak a maga idejében, de hosszú ideig azontúl is páratlan maradt.*

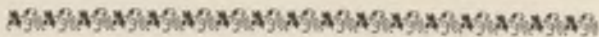
*Breuer Sámuel*nek 1698-ban történt halála után özvegye *Breuer Zsófia* nevét viselik a löcsei könyvnyomda termékei, melyet ez időben *Endtner Márton*, valószínűleg azelőtt *Breuer Sámuel* segédje vezetett. *Endtner* meglehetősen meg is tartotta a könyvnyomdát az előbbi színvonalon, mert abból a 7 évből, míg a könyvnyomda *Breuer Sámuel* özvegyének neve alatt dolgozott, ennek 96 termékét ismerjük: 45 magyart, 36 latint, 9 németet és 6 tótot.

1705-ben, talán *Breuer*né halála miatt, ismét megváltozott a cég neve s tíz éven át *Breuer Sámuel* örökösei czímen működött. Ebben az időben, valószínűleg szakavatott és buzgó vezető hiánya miatt is, a könyvnyomda igen lehanyatlott. Első 6 évi működésének (1705—1711) eredményeként ma 39 nyomtatványt ismerünk: 19 latint, 12 magyart, 6 németet és 2 tótot.

A Rákóczi-féle fölkelés a fentebb érintett általános hatáson kívül még külön befolyással is volt a löcsei könyvnyomdára. Lőcse város a Rákóczi-fölkelésben mindig a fölkelők, a nemzeti ügy pártján állott. Jele annak az is, hogy a Rákóczi-párt lapjának, a *Mercurius Veri-*

dicus ex Hungaria-nak eddig ismeretes néhány száma közül az 1705. augusztusig Lőcsén nyomták. Tehát a Rákóczi-párt egyik tekintélyes könyvnyomdájának kellett lennie. Azonban a fölkelés ügyének lehanyatlásával a löcsei könyvnyomó dolga is rosszra fordult. A Bécs felől a Felsővidékre küldött s először is Lőcse visszafoglalása végett közeledő császári sereg hírének hallatára 1709-ben a *Breuer*-féle könyvnyomda is kénytelen volt menekülni. Majdnem egy évig volt Bártfán; majd 1710 tavaszán Kassára költözött s csak 1711 nyarán a szeptemári békekötés után került vissza Lőcsére.

(Vége köv.)

FURCSA ANEKDOTA.

Ha majd közöttünk is akad *Smiles*, megírni a mi *Selfhelp*-ünket: a maguk erejéből lett jeles magyar emberek példaadó könyvét: abban a könyvben kérhet magának egy-két lapot dr. *Huszár Vilmos* is, ki a betűs szekrény mellől indult el, helyet foglalni a tudomány csarnokában. Nem szedőgyerek volt. Hiszen az nem is csoda és nem is valami ritka dolog, hogy a mesterségre adott fiú, fölébredvén benne az akarat, visszatér az iskolába s lesz belőle tudós ember. *Huszár Vilmos* már betűszedő volt, még pedig derék, ügyes és jól díjazott munkás, mikor letette a szedővasat azzal a hősi elhatározással, hogy elvégzi a gimnázium hátralevő négy osztályát, egyetemre jár és tudósa lesz a francia és spanyol irodalomnak. Nagy erő cselekedete ez, uraim! A tehetségen kívül győzhetetlen akarat is kell hozzá, olyan akarat, amelyet nem bírhat le még a szegénység, ez az óriás hatalom sem. Dr. *Huszár Vilmos* tanár ma kitűnőség nemcsak magyar, hanem európai szakbelijeik között is.

De most elmondok róla egy furcsa anekdotát.

Dr. *Huszár Vilmos* tanulmányt írt *Corneille* és a spanyol színjáték viszonyáról. E tanulmányának egy fejezetét tavaly fel akarta olvasni a Magyar Tudományos Akadémiában, mint vendég. Az ügyrend szerint az ily vendég-felolvasásra engedelmet kell kérni, az illető osztály bírálata alá bocsátván a művet. Az ügyrend ama pontja arra való, hogy az Akadémia zöld asztalára ne lehessen holmi zöldséget tálalni. Ne ülhessen oda akárki, a maga kedve szerint, a kör négyszögesítéséről, a perpetuum mobiléről vagy a magyar rovás szent igaz etruszk voltáról értekezni. Ez a pont tehát bölcs és szükséges. Igazi tudományos emberekkel szemben azonban csak ceremonia. Mikor ilyen urak akarnak valamit az Akadémia elé terjeszteni, számba veszik az ő személyes felelősségüket is. Elvégre ők maguk mondják, amit mondanak, nem az Akadémia; a maguk véleményét fejezik ki, nem az Akadémiáét. Ellenök hát azt a botrányhárítót csak akkor szokták hasz-

* E katekizmus hasonmásait hozta a Grafikai Szemle 1900. évfolyamának 153. és 154. lapjain.

nálni, ha csakugyan botrány fenyeget. S biz ez is megeshik néha; az embereket érheti afféle baleset, hogy bolondot találnak írni. Sőt ez még az akadémiákban sem példátlan, a Szajnáttól a Dunáig. Méltó és igazságos, hogy nagy tudományos intézetünk legalább a kívülről jövő bajtól szabaduljon, ha lehet. Ezért is bölcs és szükséges az a pont. Hát ne tudatlankodhassanak az Akadémiában a tudós vendégek sem.

Különben ama vendégjog megadása — ha nincsen szó az intézet díszének és komolyságának kötelel védelméről — csak az udvariasság cselekedete, afféle, mint a szivaros láda felnyitása. Ha nincs rá ok, nem is tagadják meg senkitől.

Dr. Huszár Vilmostól azonban megtagadták. Az első osztály kimondta, hogy ama Corneilleről szóló tanulmány felolvasását nem engedheti meg; mert az a munka inkább csak népszerű csevegés és a tudományt nem viszi előbbre sehogyan sem. Egy szóval az első osztály a művet botránynak ítélte, melytől az Akadémia díszét és komolyságát meg kell kímélni.

A küszöbről elutasított vendég ekkor visszatette azt a fejezetet a kézirat közé, lefordította franciára és kiadatta Párizsban, P. Corneille et le théâtre espagnol címen. Érdekes könyv. Itt van az asztalom. De bizony érdekesebb nála a Revue des Deux Mondes e havi első füzeté, mely szintén itt van az asztalom. E füzetben Ferdinand Brunetiére, a nagy francia akadémikus, huszonhét lapnyi tanulmányt ír Huszár könyvéről. Arról a nagyon is népszerű, tudománytalan csevegésről, melyet nálunk arra sem lehetett méltatni — a legjobb akarattal sem, — hogy egy fejezetét a szerző bemutassa a Magyar Tudományos Akadémiában. Tanulmányomnak mondtam, a mit Brunetiére írt, mert nem bírálat. Vita a magyar tudóssal. A francia tudós a maga álláspontját védi, fényesen, Corneille és a spanyol színműírás viszonyának régi kérdésében. Minek szedjem bokorba dicséreteit, a melyekhez foghatókat a külföld még nem hangoztatott most élő magyar tudósról! De mégis lefordítom a befejező sorokat:

Végül még egyszer köszönöm Huszár úrnak, hogy alkalmat szerzett nekem az eszméim kifejezésére. Elmondtam, mik könyvének hiányai, de elmondtam azt is, hogy mik kiváló tulajdonságai. Bíráván, nem akartam el nem ismerni értékét, mely nagy. Csak a szerzőtől függ, hogy a legközelebbi kiadásban, semmit se változtatva tervén, e háromszázlapos könyvből megcsinálja a legszabatosabb és egyszersmind legteljesebb tanulmányt, melyet valaha Corneille és a spanyol színpad viszonyáról írtak... Ennek utána nem merném eldönteni, hogy a spanyolokra nézve és reánk nézve hízelgő vagy megszégyenítő lesz-e, hogy azt a művet magyar embernek köszönjük.

Ferdinand Brunetiére.

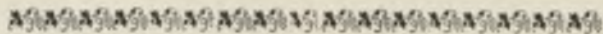
Még csak azt akarom mondani, hogy... Ej, nem mondok semmit. Kár elrontani az anekdota csatta-

nóját. No, de mégis megmondom, hogy ez a Brunetiére az a Brunetiére, aki azt a szálló ígét csinálta, hogy a tudomány csődöt mondott.

***

Igy jelent meg e kis cikk a Pesti Hirlap január 28-iki számának Esti levél-rovatában, *Tóth Béla* tollából. Nekünk nincs sok hozzáfűzni valónk, legfőleg az, hogy illusztris ex-kollegánk, dr. Huszár Vilmos — ki jelenleg a királyi József-műegyetemen Budapesten van beosztva, mint főreáliskolai tanár a francia és román nyelvek irodalomtörténetének előadására — bizony végigélvezte a mi pályánknak édes-kevés kellemeit, a midőn — a mint olyanoktól tudjuk, kik vele együtt ott ültek a dolgozó-asztal mellett — mint afféle „nyomdai szükséges rossz“ Budapest egyik-másik elsőrangú tipografiai intézetében 13 o. é. frt heti fizetéssel kaparta a betűhibákat, s ennek a keresetnek jórészét önművelődésére fordította, hogy, ily sanyarú megélhetési viszonyok között is, azzá legyen, a mi ma lett belőle. Irigylésre méltó erős karakter kell az ilyesmi keresztülviteléhez.

A Gr. Sz. szerk.

VEGYESEK.

Értesítjük a Könyvnyomdászok Szakköre tagjait, hogy szaktanfolyamunk február hó 15-én újra megkezdődött. Részt vehetnek benne Körünk összes tagjai, azok is, a kik most iratkoznak be. A tanfolyam helye a VIII. kerületi Horánszky-utcai főreáliskola (földszint jobbra, természetrajzi tár). Kezdeté minden vasárnapon délelőtt pont fél 10 órakor. A hallgatók a gyakorlati tanításhoz szükséges anyagot (Máser-lemez stb.) ingyen kapják, a szerszámokat pedig díjmentesen használják.

Szakkörlátogatás. Folyó hó 2-án tanulságos szakkörlátogatást eszközölt Körünk a *Nádor és Benger-féle*, IX., Köztelek-utca 6. sz. a. gépjavitó-műhely megtekintésével. Ezen nemrégiben alakult czég főczélja az összes gépjavitásokat hazánkban eszközölni, valamint e czélből kizárólag magyar munkásokat begyakorolni. Különös figyelmet érdemelnek saját gyártmányú tömlemez-alapzat (Stereotyp-Fundament) készítményei, valamint hengeranyagöntő készülékei, melyeket Magyarországon kizárólag ezen czég gyárt oly pontos és jó minőségű kivitelben, hogy a külföld bármely ilyenmű készítményével kiállja a versenyt. Látogatásunk alkalmával Nádor úr a műhely nagyobbitására külföldön utazott oly gépek beszerzéseért, melyek mindennemű fogaskereket stb. készíthetnek, hogy ezáltal a külföldről való behozatalt minden tekintetben szükségtelenné tehesse. Távollétében Haraszi J. úr volt szíves kalauzolni. — Egy ilyen intézményre már rég szüksége volt Magyarországnak és mi csak gratulálhatunk ez új vállalatnak.

A Szakkör táncszertéje, mely e hó 14-én tartatott meg a Katholikus Kör dísztermében, az eddigieket messze túlhaladta erkölcsi siker tekintetében, a mennyiben annyi sok szép nő egyetlen táncszertélyünkön sem volt együtt és mindazok, kik jelen voltak, élvezettel szemlélték a tánclejtőket, kik a 3. számú bosnyák ezred zenekara mellett egész a reggeli órákig maradtak együtt. A hölgyeknek a rendezőség igen csinos táncrenddel kedves-

kedett. A négyeseket 130—150 pár tánczolta Fekete Miksa úr ügyes rendezése mellett.

Az Első magyar betűöntőde részvénytársaság folyó hó 15-én tartotta évi rendes közgyűlését lovag *Falk Zsigmond* elnöklete mellett. Az előterjesztett jelentés szerint a társaság, az általános rossz viszonyok ellenére, takarékosága által szép eredményt ért el tizenkét évi működése alatt. Az évi nyereség az előző esztendőről áthozott 1392 korona 45 fillérrel 50.412 korona 53 fillérre rug, melyből a különféle levonások után 37.195 korona 81 fillér áll a közgyűlés rendelkezésére. Ebből 36.000 koronát osztalékkul fizetnek ki, vagyis részvényenkint 12 koronát, a mi 6 százaléknak felel meg, míg a fönmaradó 1195 korona 81 fillért új számlára írják át. A közgyűlés a jelentést tudomásul vette s a felmentvényt megadta.

A Pesti könyvnyomda-részvénytársaság e hó 19-én tartotta meg rendes évi közgyűlését. Az évi mérleg szerint a gazdasági téren mutatkozó folytonos hanyatlás sajnálatos nyomokat mutat a nyomdai ipar terén is. A fokozatos emelkedés, a mely a nyomdai intézet üzemi forgalmában évről évre mutatkozik, egybekötve a munkálatok legszebb s a modern technikai vívmányok meghonosítása által lehetővé vált legolcsóbb és legcélszerűbb elkészítésével, valamint folyton újabb és újabb rendelkezések ki- eszközzésével járó fáradságos és gondterhes munka minden érdeme, minden dicsősége első sorban az intézet elnök-igazgatóját, lovag *Falk Zsigmondot* illeti meg, a ki a nyomda megalapításánál már mint igazgató élénk részt vett és a gyár szakszerű berendezésében lankadatlan tevékenységet fejtett ki. Azóta harminczöt éven át buzgósága határt nem ismert és még ma is, mint az intézet elnök-igazgatója, ő jár legelől a kötelesség pontos elvégzésében, a melyből kivieszi magának a legnehezebb részt. Fontos eseménye az elmúlt évek, hogy a súlyos idők által teremtett nehéz megélhetés behatása alatt a munkások újabb, magasabb követeléseket támasztottak, a melyeket a méltányosság szem előtt tartásával az elnök-igazgató elfogadott, mi által az üzemköltségek ismét lényegesen nagyobbodtak. A gyártelep fejlesztésére az elmúlt évben is nagy gond fordított, hogy a fokozott igényeknek teljes versenyképességgel meg lehessen felelni. A betűanyag gyarapítása, a berendezés kibővítése által minden újabb vívmány elhelyezést talál az intézetben. A nyereség, az üzleti költségek, leírások és adók levonása után 116.452 korona 08 fillér, leszámítván az alapszabályszerű jutalékokat és a tartalékalap dotálását 20.919 korona 65 fillérrel, marad 95.532 korona 43 fillér. Ebből a részvényeseknek osztalékkul 70.560 korona kiadatván, az ez után fenmaradó 24.972 korona a jövő év számlájára vitetett át. E szerint az 1902-ik évre minden 1000 koronás részvény után kamat és felülosztalékként 160 korona esik. A közgyűlés az elnök-igazgatónak érdemei iránt különösen is kifejezte elismerését és az igazgatóságnak, valamint a felügyelő-bizottságnak az elmúlt üzleti évre nézve a felmentvényt megadta.

Sárkány János Ferencz, a Vadász- és Versenylop főszerkesztője és kiadótulajdonosa, a kiváló sportférfiú, tekintettel magas életkorára (S. Pesten született 1833-ban) átadta nevezett lap főszerkesztését Ferdinándy Bélának, aki eddig mint felelős szerkesztő működött. Sárkány tanult nyomdász, az Emich-nyomdában mint szedő s korrektor foglalatalkodott; később sportíró lett s mint ilyen 1872-től 1895-ig a magyar lovaregylet titkára volt. 1881-ben megindította a ma is fennálló Vadászlapot, 1896-ban pedig a Sport-albumot szerkesztette és adta ki.

† **Ráth Mór**, az ismert fővárosi könyvárús, folyó hó 5-én hunyt el tevékeny élete 74-ik évében. Ráth az utóbbi

években inkább élőhalott volt, a családját ért többrendbeli súlyos csapás elhomályosította elméjét. Mint könyvkiadó a hazai nyomdászatot hosszú időn át éppen nem pártolta, hanem inkább külföldön nyomtatott; utóbbi időben azonban már itthon állítják elő a Ráth-czég kiadványait, mondanunk sem kell, hogy éppen olyan jól és kifogástalanul, mint akár Teschenben vagy Bécsben.

Új szakkönyvtár nyit meg a fővárosban. Ugyanis a IX. ker. Oroszlán-utczában levő fővárosi iparrajziskola, mely számos ipari, iparrajzoktatási és iparművészeti tartalommal bíró könyvből álló szakkönyvtárral rendelkezik, nyilvános jellegű közkönyvtárrá alakult át, melyet bárki hétfőn délután 3—5 óra között és csütörtökön 7—9 óráig este igénybe vehet. Bővebb felvilágosítással szolgál az intézeti könyvtáros, *Csizik Gyula* tanár. Az új közhasznú intézményt melegen ajánljuk a rajzban magukat továbbképezni óhajtó szaktársainknak.

A Magyar Könyvszemle 1902. évi III—IV. füzete a napokban jelent meg lényegesen nagyobb terjedelemmel, a mi főként a múlt év november havában végbement műzeumi jubileumnak tudandó be. Gazdag tartalmából kiemeljük a Széchenyi országos könyvtár Széves fennállásának emlékére a szerkesztő, *Kollányi Ferencz*, által írott hosszabb dolgozatot s egyéb a jubileumra vonatkozó kisebb cikkeket. Továbbá egy fölötté érdekes tanulmányt *Varjú Elemértől* a Turóczy-krónika kiadásai és a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában őrzött példányairól, melyben szerző meglepő betekintést nyújt olvasóinak a régi könyvnyomtatók utánnomási praktikaikba. Ezenkívül a szakirodalmi rovat is bővelkedik becses értékű apróbb közleményekkel.

A Magyar Iparművészet 1903. évi 1. számát vettük; a kitünően szerkesztett és művészi kivitelű illusztrációkkal diszitett folyóirat terjedelmes áttekintést nyújt az iparművészet terén jelentkező új törekvésekről, melyek a sokszorosító ipar határait is oly sűrűn érintik. Ez okból melegen ajánljuk a nevezett folyóiratot szaktársaink figyelmébe.

A munkakönyv. A kereskedelmi miniszter legutóbbi rendeletileg elhatározta, hogy a munkások munkakönyvük kiváltásánál az illetőség megállapítása ne képezzen akadályt, illetőleg a munkakönyv illetőség hiányában is haladéktalanul kiadassék a hatóságok által. Ezzel az üdvös rendelettel bizony sok lótas-futás és idővesztéstől mentette meg a miniszter a munkásokat.

Farsangi mulatságot rendeztek f. hó 14-én az *ungvári* könyvnyomdászok, melyről díszes meghívóval értesítenek bennünket. — 21-én pedig a fővárosi *Neuwald*-czég személyzete tart hangversenynyel egybekötött tánczestélyt. Mindkét multság tisztajövedelme kollegiális célokra, azaz a szanatórium és a jótékonyági kör, valamint a könyvtár alapjának gyarapítására van szánva.

A régi könyvnyomtatók is — úgy látszik — sokat tartottak arra, hogy kalendáriumjaikkal, — a mik foglalkozásuk egyik főágát képezték — minél előbb megjelenjenek a nagy közönség előtt, bár a mai konkurrenzia nem igen bánthatta őket. Világos példa erre egy adat, melyet a „Nemes Almássy István, kassai kereskedő és bíró üzleti, köz- és családi élete, 1573—1635” című, nemrégiben megjelent történeti monografiában olvastunk. Ebben ugyanis 1625. október 6-ki keltezéssel Győri János kassai polgár levélben tudósítja Almássy Istvánt, a soproni országgyűlésen résztvevő városi képviselőt, a többi között arról is, hogy „immár nekünk új kalendáriumunk van 1626. évre, a ki sok nyomorúságos dolgot jósol, betegséget, hadat, háborúságot, zűrzavart, kitől lsten oltalmazzon bennünket, városunkat s szegény romlott és pusztá országunkat”. Valószínűleg az országutak hagyományos

rosszasága birta rá elődeinket a korai megjelenésre, hogy idején bejárhassák termékeikkel a környékbeli vásárokat.

A hol a vasuti jegyek készülnek. Egy kicsiny kis füzetkét kaptunk, a melynek terjedelme fordított arányban áll tartalmának érdekességével. A füzetkében tömören összefoglalva találjuk, hogy az *Ocskay Gusztáv* vezetése alatt álló M. Á. V. sajtószakosztálya mily hatalmas működést fejt ki. Ott készülnek a M. Á. V. valamennyi állomásain kiadásra kerülő összes utazási jegyek, igazolványok s egyéb értékek, valamint az esetleges mozgósítás szempontjából szükséges utasítások s egyéb katonai nyomtatványok. A zóna behozatala előtt 4 kisebb, kézzel hajtott sajtógépje volt s az osztálynak az Andrássy-úti 3 kis szobájában elfért. A zónadijszabás behozatala után a gépek száma 94-re s a 3 szobában elhelyezett kis hivatal a Csengery-utca 33. szám alatt levő háromemeletes sarokház s a mellette lévő kétemeletes ház egy részét foglalja el. A 3 szobából lett 117 s a 11 emberből álló személyzet 253-ra emelkedett. Tizenkét év előtt kézhajtás volt divatos; most 3 gázmotor és 38 villamos motor hajtja a gépeket. Hogy mekkora mennyiséget dolgoznak föl ebben a szakosztályban évenként, kiténik a következőkből: Az 1901-ik évben feldolgoztatott, olvastott, czimbélyegeztetett, a nyilvántartási könyvekbe (szám szerint 2356) bevezettetett, csomagoltatott és expedáltatott: kéregjegyekből 36,361.058 darab, szomszédos forgalmú jegyekből 26,200.110 darab, közuti és füzetjegyekből 2,182.200 darabot, különféle könyvalakú és képviselői jegyekből 47.936 darab (börkötésű), bérletjegyekből 11.835 darab (börkötésű), bucsujegyekből 1.150 darab, szabadjegyekből 913.652 darab, alagi lóversenyjegyekből 158.950 darabot, Tramway-jegyek (brassó-hosszufalusi) 300.000 darab, Cook és Stangen utazási vállalat jegyeiből 7279 darab, hidvám-bárczákából 210.000 darab, podgyász-bárczákából 2,455.000 darab, egyéb utazási igazolványokból 1,141.495 darab, hálókocsi, tengeri, velence-anconai, párisi, utánvétli kisérvények, foglaló-lajstromok, ürjegyek, letétjegyek, mérleglajstromok, katonai és polgári szállítási lajstromok stb. 1,054.330 darab, eladott díjszabások mennyisége 13.968 darab, szatmár-nagybányai, pécs-barcsi, győr-sopron-ebenfurti és a kassa-oderbergi vasut részére készített jegyekből 628.425 darab.

Pályázat ipari jutalomdíjra. A budapesti kereskedelmi és iparkamara pályázatot hirdetett 15, egyenkint 100 koronát tevő, a kereskedelmi miniszter által alapított jutalomra. Pályázhatnak az oly ipari, illetve gyári üzemben, iparszerű munkában alkalmazottak, a kik a következő minősítéssel bírnak: 1. magyar állampolgárság; 2. tényleges ipari munkában való állandó alkalmaztatás; 3. legalább 15 évi megszakítás nélküli működés az ipari munka körében, inasévek beszámíthatók; 4. a rendes munkabér vagy munkakereset évi összege, a bejelentés évében 2000 koronát meg nem haladhat. A kerületbeli iparosok (gyárosok és kézműiparosok) legkésőbb ez év június végéig nevezéék meg azokat a munkásokat, a kik a jutalom odaítélésére ajánlhatók.

A Klimsch-féle Allgemeiner Anzeigerben a minap a következő kis hirdetést olvastuk: „Keresik egy Linotype-szedő, ki esetleg képes telefoni kis közleményeket ügyesen stenográfiai úton fölvenni. Kimerítő ajánlatok a fizetési igények és fotográfia melléklésével kértnek.“ Hogy miért közöljük itten e kishirdetést, annak az az oka, hogy emlékezetünk szerint, vagy huszonöt évvel ezelőtt néhai Tanay Ödön, a volt Ellenőrnek még jó emlékezetben élő metörje, újév napján rendszeren egy kis Ellenőrt adott ki, melyben szellemes csevegési modorában elmondta a lejárt év alatt a lap beléletében előfordult

kiválóbb mozzanatokot és egyéb kedélyeskedéseket. Egy ily újévi kis Ellenőrben aztán megjelent egy alkalommal Tanay Ödöntől egy viziószerű rajz, mint fognak a jövőben, husz-harmincz év mulva, a napi lapok elkészülni, a villamosság, távbeszélés, stenográfia, szedőgépek és egyéb ilyen, még a jövő méhében rejtőző segédeszközök közreműködésével. S ime, most már azon a ponton állunk, hogy bizony elértük azt is. Haladunk, szörnyűségesen haladunk!

Tröszt a szedőgépek gyártásában. Ilyen van tervbe véve, hogy a különböző szisztémájú egymással versenyző szedőgépek gyártása egy kalap alá kerüljön. Az eszmét a Linotype párisi ügynöke pendítette meg és állítólag már több száz millió márkára rúgó üzemi tőke áll a tröszt rendelkezésére, melynek hatásköre első sorban Európára terjedne ki. Ennek első következménye a szedőgépek drágábbá tétele lesz.

Hannover városában egy ottani litografiai intézeti cég kilencz, különböző rendeltetésű plakátra hirdetett pályázatot, mely január hó 31-én járt le. A beérkezett pályamunkák fölött a napokban történt a döntés. A kiosztásra került tiszteleti és pályadíjak összesen 22.000 márkára rúgnak.

Könyvhamisítók. Nemcsak bankót hamisítanak, hamisítanak könyvet is. A könyvhamisítók kedves fészke — *Bologna* városa. Leginkább a régi nyomtatványokat hamisítják ebben a városban, még pedig olyan ügyességgel, hogy ugyancsak tapasztalt ember legyen, a ki a hamisított példányt meg tudja különböztetni az eredetitől. A leghirhedebb és legügyesebb hamisítvány Kolumbusz Kristóf jevelének utánzása volt néhány esztendő előtt. E levélben a nagy fölfedező értesíti a katolikus világot Amerika fölfedezéséről. Eredetileg Valladoliban nyomatták ki 1493 körül, kis negyedrében, négy számozatlan oldalon. Az érdekes nyomtatványból csak egyetlen hiteles példány maradt fenn napjainkig s ezt olyan ügyességgel tudták utánözni, hogy a hamisítványok legelsejéért egy amerikai bibliofil 23.000 koronát adott. Olaszország és különösen Bologna a fészke különben a *bélyeghamisítóknak* is, a kik mindenféle ócska, forgalomból kikerült postabélyeget hamisítanak s azokat jó áron sózzák a bélyeggyűjtők nyakába.

Szedősztrájk a pápa hivatalos lapjánál. A római pápa kormányának hivatalos lapja, az *Osservatore Romano*, január 7-én nem jelenhetett meg, mivel a lapnál foglalkoztatott szedők megtagadták a munkát. A sztrájk oka az volt, hogy a szedők fizetését redukálni akarták.

Londonban Charles Dickens összes műveit rendezik sajtó alá fényes kivitelben, 130 kötetben, de csak *tizenöt* példányra terjedő diszkiadásban. E diszkiadás költségei körülbelül 500.000 koronára vannak előirányozva.

A *Times*, az ismeretes londoni világlap, eladásra kínáltatik. Állítólag öt millió márka volna a vételi ára. Hogy mi indítja a lap tulajdonosait az eladásra, nem lehet tudni, valószínű azonban, hogy a nap-nap után erősödő konkurrenzia is okul szolgálhat, melylyel a *Times*nek is meg kell küzdeni. Jelenleg a lap 120-ik évfolyamát járja és eredetileg *Daily Universal Register* czim alatt indult meg, mely czimet 1788-ban cserélte föl a jelenlegivel.

Perzsiában a könnynyomatás művészete csak nagykésőn, 1820-ban, hozatott be s pedig Teheran és Tabris városokban, mindazonáltal mai napig sem honosodott meg. 1872 óta megjelenik ugyan egy hirlap Teheranban, a melybe az akkori uralkodó Nász-Eddin sah, is közölte állítólag vadászkalandjait; most azonban könyvek és hirlapok majdnem kizárólag litográfiai úton állíthatnak ott elő. Az ok, hogy miért nem tud haladni a tipografiai nyomtatás a „felkelő nap országában“, abban keresendő,

Könyv- és könyomdai
festékgár.

Wüste F.

Iroda és raktár:

BUDAPEST

VII., Kertész-utca 4. sz.

Gyárt: könyv- és könyomdák részére való fekete és színes, valamint réz-nyomáshoz szükséges mindennemű és színű festékeket.

Hengeranyag- és kencze-gyár.

C. Rüger

Leipzig

Rézléniagyár, bélyegző-
metszés, vésőintézet és
nyomdai kellékek gyára.

MAGYARORSZÁGI
VEZÉRKÉPVISELŐ:

KLEIN JÓZSEF

Budapest, Podmaniczky-u. 73.

Utóbbi teljes nyomdai és könyvkötészeti
berendezések szállítására is vállalkozik,
pontos teljesítést garantírozva.

Államilag kedvezményezett első magyar
könyv- és könyomdai festékgár

KURZWEIL JÁNOS ÉS TÁRSA

TELEFON
56-64.

47.004. és 53.406.
számú osztrák-magyar
szabadalmak.

GYÁR, IRODA ÉS RAKTÁR:

BUDAPEST

IX., Márton-utca 19.

Készít legjobb minőségű ujság-,
illusztráció-, mű-, díszmű- és
mindenféle színes és fekete fes-
tékeket, Patent gelatin-henger-
anyagot. **Szedősorzókat**, iga-
zitható fesztővel, szabad. saját
találmány. Bronzok, kenczék, ko-
romégetés.

KITÜN-
TETÉSEK:

Temesvár 1891. Philip-
popol 1892. Országos
Iparegyesület 1892.
Milleniumi kiállítás
Budapest 1896.

UNION
FOTOCZINKOGRAFIAI
MŰINTÉZET
BUDAPEST
VI. UJ-UTCA 37 SZ.

AUTOTYPIA
FOTOTYPIA
CHEMIGRAFIA
FOTOLITOGRAFIA

MINDENMŰ CLICHÉK ELKÉSZÍTÉSE
VALAMINT
KÜLÉSBEL FÉNYKÉPFELVÉTEL ÉPÜLETEKRŐL,
GYÁRAKRÓL, TÁRGYAKRÓL ÉS ESZKÖZÖLTETIK

TELEFON: 295.

JULIUS MÄSER (Lipce)
magyarországi képviselője.

A Mäser-lemezek raktára.
TELEFON 62—79.

BÖLE
JÓZSEF
ASZTALOS M.

Van szerencsém tisztelettel értesíteni, hogy a **könyvnyomdai felszerelések** készítésére berendezett **Asztalos-műhelyemet**

VIII., Vas-utca 7. sz., 10. ajtó alá helyezem. Szakmában számos éven át szerzett tapasztalataimnál fogva, mint eddig, úgy a jövőben is főtörkövésem lesz t. vevőimet mindenképen kielégíteni. Szükség esetén I érem a fentnevezett új czimemet használni.

Regálók a nyomdalszereknek raktáromban mindig vannak.

CARMINE HUGÓ

GÉP- ÉS SZERSZÁMGYÁRA
BUDAPEST, VI., KIRÁLY-U. 26.

FŐZLET ÉS GYÁR

WIEN, VII., BURGGASSE 90.

A PÁRISI KIÁLLÍTÁSON GRAND
PRIX-VEL S KÉT ARANYÉREM-
MEL LETT KITÜNTETVE.

ALAPITTATOTT 1878. TELEFON 54—89.

A GRAFIKAI IPARÁGAK ÖSSZES
SZÜKSÉGLETEINEK RAKTÁRA.

NYOMDAFESTÉKEK, KENCZÉK ÉS
HENGERANYAG NAGY RAKTÁRA

KAST és EHINGER

G. M. B. H. STÜTTGARTI ÉS
FEUERBACHI GYÁRAIBÓL.

KÉPVISELŐJE: KÖNIG ÉS BAUER, WÜRZBURG
HUGO KOCH, LIPCSE ○○○○
AUGUST FOMM, LIPCSE ○○○○
○○○○○○○○○○ CZÉGEKNEK

Már megjelent

MAGYAR
NYOMDÁSZOK
ÉVKÖNYVE

SZERKESZTI
PAVLOVSZKY J. ALAJOS

KIADJA
A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRE

1903

TIZENNYOLCADIK ÉVFOLYAM

Ára helyben 1 K 40 f, vidékre
portomentes küldéssel
1 K 54 f.

WÖRNER J. ÉS TÁRSA

GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE, BUDAPEST.

Egyszerű gyorsajtók 2 vagy 4 festékdörzsölő hengerrel. Kétszint nyomó gépek, 2 festékszerkezettel, 2 vagy 4 festékdörzsölő hengerrel. Tégelynyomású gyorsajtók. Önműködő késköszörülő-gépek. = Csomagoló- és simító-sajtók. =

HASZNÁLT GYORSSAJTÓK

alaposan kijavítva és átalakítva, jótállás mellett jutányos árért eladók.

Papírvágó- és papírfúró-gépek. Aranyozó-, dombornyomású- és kivágó-sajtók. Könyvnyomdai kézi-sajtók. Tömöntödei berendezések. Könyvnyomdai gyorsajtók. Transzmisszió-telepek. Hungária akció-denz-gyorsajtók.

KÖRFORGÁSÚ NYOMÓGÉPEK

újságok, könyvek és illusztrált művek egy- és többszínbeni nyomására, tökéletesbitett tölcser- és körbeforgó keshajtogató készülékkel.

Gyári üzemünk felelőli valamennyi, a grafikai szakma számára **PESTÉKEK** szolgáló gyártását, elismert kiváló minőségben.

A cég minden kiállításon, melyen részt vett, ki lett tüntetve, így Párisban is 1900-ban a **grand prix-vel** és két aranyéremmel.

RAKTÁRAK AUSZTRIÁBAN
ÉS MAGYARORSZÁGBAN:

CARMINE HUGÓ

BÉCS, BUDAPEST ÉS PRÁGA.

Alapítva 1892-ben.

BLANCO, vizit-, eljegyzési, meghívó-, esketési és menu-kártyák stb., préselt, merített, arany- vagy ezüstmetszéssel, ugyszinte fehér facettel, a legfinomabb minőségig készíttetnek

OCASEK KÁROLY

fényképészeti karton-gyárában

Budapest, VI. ker., Király-utca 26. sz.

Arany- és ezüst-nyomás.

SCHÖNTAG GYULA

szakasztalos

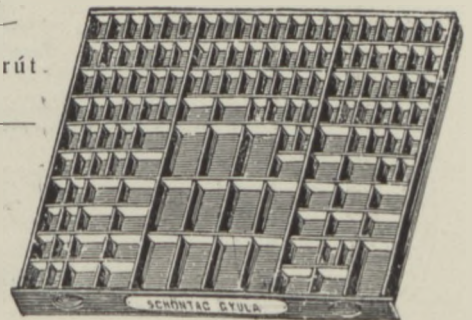
BUDAPEST

VI., Váci-körút.
51. szám.

Kis antika-
szekrény 3 frt.
Nagy szekrény
4 frt.

*

Árjegyzék ingyen
és bérmentve.

Főraktár és iroda:

MÜLLER TESTVÉREK, Budapest, V., Súlyom-utca 13.

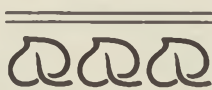
Telefon 23—70. sz.

ELSŐ MAGYAR

Telefon 23—70. sz.

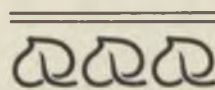
BETŰÖNTÖDE

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPESTEN

VI., Desseffy-utca 32. sz.

Dús raktárt tart magyar, német, tót, horvát, szerb, román és
bolgár ékezetű

könyv- és címbetűkből, körzetekből, rézléniákból
és kizárásokból,

továbbá a legkülönbébb ékitményekből és egyéb nyomdai föl-
szerelvényekből.

Egész nyomdai berendezések jutányos árban és gyorsan
foganatosíttatnak.

BÉLYEGZŐ-METSZES.

MECHANIKAI MŰHELY.

GALVANOPLASZTIKA.

TÖMÖNTÖDE

ÓLOMZÁR-GYÁRTÁS.

RÉZLÉLIA-GYÁRTÁS.

!! UJDONSÁG !!

EGYETEMES TABELLA-ALAPZAT

CZETTEL és BENDT-
NER szabadalma. o

Nagy-Becserek Jokly Lipót. Pleitz Fer. Pál utóda (dr. Brajler L. és Mayer R.). Seprős Valter	Nyirbátor Friedmann Lipót.	Rózahegy Kohn József. Salva és Herle.	Szegvárd Arva J. Báter János. Lengyel Pál. Ujfalu János utóda : Molnár Mór.	Tokaj Gestetner Adolf.
Nagy-Enyed Nagyenyedi könyvnyomda és papírrüggyár r.-t.	Nyltra Huszár István. Irlitz Zsigmond. Kapaz és Kraniár Lówy Antal Neugebauer Nándor. Reichebes Lipót.	Salgó-Tarján Friedler Ármin. Pollacek József	Székelly-Keresztúr Szabó Testvérek.	Tolna Welfmann Ignác
Nagy-Kálló Sarkadi József.	Ó-Becse Léval Lajos.	Sáróvárd Spitzer Jakab	Székellyudvarhely Becsek D. Fia. Betege Pál.	Tolna-Tamási Jeruzsálem Ede.
Nagy-Kanizsa Fischel Fülöp Krausz és Farkas. Wajdics József ifj. Weisz L. és F.	Ó-Kanizsa Brück P. Pál, Schwartz A.	Sárvár Stranz János.	Székesfehérvár Debreczeni Olyula. Eisler Adolf. Olick Mor. Singer E. Számmer Imre (tulajdonos : Heckenast Kálmán). Számmer Kálmán. Székesfeh. és Vidéke ny.	Torda Füssy és Sztupjár.
Nagy-Károly Róth Károly. Sarkadi Nagy Zsigmond.	Oravicza Kehrer C. Wunder Károly.	S.-A.-Újhely Hegyalja-könyvnyomda (tul. : Alexander Vilmos). Landesmann M. és Társa. Lówy Adolf. Pannonia-nyomda (tul. : Jurcsó és Ocskay). Zemplén-nyomda (tulajd. : Ehler Olyula).	Szempcz Fischer Nátháné.	Torna Rosenblüth Simon.
Nagy-Káta Nagykátai és Monori könyvnyomda Nagy- Kátán (tul. : Molnár S.).	Oroszáza Pless N. Veres Lajos.	Sárosatak Ev. ref. főiskola nyomdája (bérli : Steinfeld Jendő).	Szentes Kecske mélt Szabó Kálmán és Vajda Ernő. Szentes és Vidéke ny. Vajda Bálint utóda.	Török-Kanizsa Brück P. Pál
Nagy-Kikinda Gujin V. Pannonia ny. Radák János	Orsova Handl József. Orsovai könyvny. r.-t. Tillmann R.	Sárosvár Horeth Frigyes. Jördöns Testvérek.	Szent-Endre Schwarz I.	Török-Szent-Miklós Rubinstein Sándor.
Nagy-Kőrös Bazsó Lajos. Köttinger Kálmán.	Ó-Széplak Nyitraudgyalgazd. egyll. ny.	Selmeczbánya Joerges A. özv.	Szent-Gotthárd Wellisch Béla.	Trencsén Gansel Lipót. Skarnitzl X. Fr.
Nagy-Marton Oellis Henrik	Paks Rosenbaum Miksa E.	Sepal-Szent-György Jókai-nyomda r.-t. Móricz István és Vajna J.	Szenicz Bezsó János és Társa.	Turóc-Szent-Márton Gasparik J. Magyar nyomda (tulajd. : özv. Moskóczy Ferenczné) Turóczenmártoni nyomda r.-t.
Nagy-Mihály Landesmann B.	Pancsova Jovanovics Testvérek. Kohn Samu. Wittigschlager Károly.	Siklós Harangozó József. Minerva-nyomda (tul. : Klein F.)	Szered Schreiber Mór.	Új-Verbász Piszer József.
Nagy-Röcse Büchler Béla.	Pankota Ifj. Bod József.	Somorja Oldstein József.	Szerencs Simon József.	Újvidék Fuchs Emil és Társa. Hirschenhauser Benő. Hungaria-ny. (Friedmann Samu). Ivkovics Odyörgy. Milletes Szvetozár. Popovics Testvérek.
Nagy-Szalonta Liebermann Mór. Reich Jakab.	Pápa Goldberg Olyula. Nobel Ármin. Ref. főisk. nyomda. Stern Rezső.	Sopron Petőfi-könyvnyomda (tul. : Zsomor Géza). Romwalter Alfréd. Röttig Gusztáv. Török és Kremeszner. Zollner Dezső.	Szigetvár Corvina-nyomda. Kozáry Ede.	Ungvár Oellisz Miksa. Jäger Bertalan. Lévai Mór. Székely és Illés. Unio könyvnyomda
Nagy-Szeben Drotleff József. Krafft W. Reissenberger Adolf. Tipografia r.-t. Tipografia Archidieceziana.	Pécs Lycenini nyomda. Pécsi irod. és könyvny. r.-t. Talyz József. Wessely és Horváth.	Stájerlak Hullschätz F.	Szilágy-Somlyó Böloni Sándor. Heimlich Welsz Katalin.	Vác Kir. orsz. fegyintézet ny. Kohn Mór. Mayer Sándor.
Nagy-Szécsény Olattstein A.	Pécska Ruber István.	Sümeg Horvát Oábor.	Szil-Hadad Fein Sámuel.	Vág-Újhely Brück Ignác. Horovitz Adolf. Löwysohn Manó. Steinmann J.
Nagy-Szent-Miklós Pirkmayer Alajos. Wiener Náthán.	Perjámos Oatter és Frischmann. Hungaria-ny.	Szabadka Bittermann József. Braun Adolf. Kladek István és Társa. Krausz és Fischer. Szahados Sándor.	Szolnok Bakos István. Fuchs Lipót és fia. Fuchs Manó. Hay és Oriin (Várm. ny.) : Jász-Nagykún-Szolnok- megyei Lapok nyomdája (tul. : Vezery Ödön). Wachs Pál.	Vajda-Hunyad Ideál-könyvnyomda.
Nagy-Szombat Fiebig József. Goldmann Miksa. Horovitz Adolf. Relsz L. Winter Zsigmond.	Petrozvény Figuli Antal.	Szamos-Újvár Auróra-nyomda (tulajd. : Todorán Endre). Öbr. kath. egyházmegyei nyomda.	Szombathely Bertalanffy József. Egyházmegyei könyvny. Oábrtel Agoston. Seller H. utódai : Szele és Breitfeld.	Verebely Neufeld Sándor.
Nagy-Szöllős Ugocsai közp. könyvny.	Pozsony Alkalay Adolf és fia Angermayer Károly. Éder István. Frelstadt Mór. Katholikus nyomda. Nattal M. Preisak Odyöz utóda. Westung. Orenzhote ny. (tnl. : Simonyi Iván). Wigand K. F.	Szakolcza Neumann, Teszlik és Tsa.	Szarvas Dolesch és Müller. Sámuel Adolf. Szikes Antal.	Versecz Kehrer Béla. Kirchner Ernő. Veronits József.
Nagy-Tapolcsány Platzko Olyula Zhorelia Olyula.	Pöstyén Gipsz H.	Szarvas Dolesch és Müller. Sámuel Adolf. Szikes Antal.	Veszprém Egyházmegyei könyvny. Krausz A. Fia. Népkarát nyomdája (tul. : Takáts Sz.). Pósa Endre.	Zala-Egerszeg Breisach Samu. Özv. Taly Rozália és tea. Unger Antal. Vágó János.
Nagyvárad Ifj. Berger Sámuel. Déry és Boros. Freund Lajos és Társa. Helyfi László. Hönig I. Láng József. Laszky Armin. Neumann Vilmos. Rákos Vilmos utóda. Sonnenfeld Adolf. Szent László-nyomda r.-t. (bérli : Csávássy Olyula).	Predmér Links M. utóda : Rosen- zweig H.	Szász-Régen Burghardt Rezső. Schesch Károly.	Szabolcs Engländer és Társa. Nobel Adolf.	Zala-Szent-Grót Nagy Sándor.
Námesztó Schein M.	Putnok Gaertner Ignác.	Szász-Sebes Stegmann János. Winkler Lajos.	Tata Engländer és Társa. Nobel Adolf.	Zenta Beretka Imre. Kabos Ármin. Fekete Sándor.
Naszód Schwartz Mór.	Püspök-Ladány Deutsch Izrael.	Szászváros Minerva-nyomda r.-t. Schäser A. Szászvárosi könyvny. r.-t.	Temesvár Csandé-egyházmegyei ny. Csendes J. Délmagyarorsz. könyvny. Outenberg-ny. Mangold Sándor. Moravetz Olyula. Stéger Ernő utóda. Uhrmann Henrik. Unio-könyvnyomda (tul. : Steiner Ferencz).	Zilah Nádler Béni. Seres Samu.
Német-Bogzán Rosner Adolf.	Ráczkeve Caerl István.	Szatmár Lítteczky Endre. Morvai János. Nagy Lajosné. Pázmány-sajtó. Weinberger Testvérek.	Tenke Maár L. Vilmos.	Zólyom Nádósy Ferencz. Zólyom és vidéke ny.
Német-Palánka Kristofek József.	Rákospalota Fischer és Deutsch	Szeged Endrényi Imre. Endrényi Lajos. Engel Lajos. Öbnczi I. József. Schulhof Károly. Traub B. és Társa. Várnay Lipót.	Tisza-Füred Riegel Zoltán.	Zombor Bittermann Nándor és Fla. Kollár József. Oblát Károly.
Nézalder Horváth Béla.	Reicza Eisler József. Hungaria-könyvnyomda.	Szeghalom Riegel Zoltán.	Titel Czaja Alajos	Zsolna Bjel és Jelinek Olasek Samu.
Nyiregyháza Beasenyei ny Jóba Elek. Piringer János (tulajdonos : Özv. Piringer Jánosné). Szabolcsi Hírlap nyomdája (tulajd. : Székely Imre).	Rimaszombat Lévai Izó. Náray I. A. Rábely Miklós.	Székelyhid Kolm Sámuel.		Zsombolya Wunder Rezső.

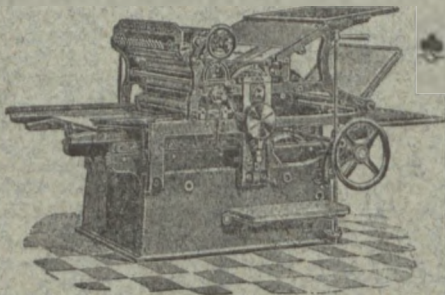
VICTORIA-WERKE A.-G., NÜRNBERG

ajánlják sokféle szabadalommal és mintával védett

könyvnyomó gyorsajtóikat, hengeres kézisajtóikat,

a szedés és nyomás véghezvitelére való eszközeiket.

Összes gyártmányaik szeltében kedveltek s a legjelesebb nyomdaintézetekben is használatosak.

KÉPVISELI

KLEIN JÓZSEF

BUDAPESTEN

VI., Podmaniczky-utcza 73.

Párisi világkiállítás 1900: Grand Prix.

Monoline-Szedőgépek

a **steyri Oesterreichische Waffenfabriks-Gesellschaft**

precziós gyártmánya, a legegyszerűbb,
legolcsóbb és legtökéletesebb szedőgép.

A Monoline-gépek

immár működésben állanak: Bécsben a cs. kir. udvari és államnyomdában, a császári Wiener Zeitung, a Neue Freie Presse, Fremdenblatt, Extrablatt, Steyrmühle, St. Norbertus-nyomda, R. v. Waldheim cégű üzletekben; Budapestén a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság intézetében és még egyéb városokban.

Kizárólagos gyártási engedély Ausztria, Magyarország, Szerbia, Románia
és Bulgária részére

**A. Marklowsky v. Pernstein, WIEN, VI.,
Wallgasse 26.**